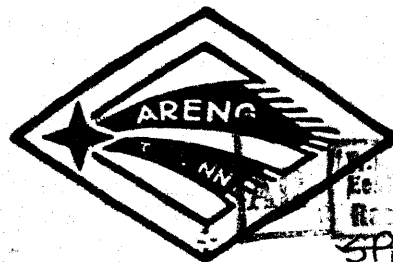

ROMAAN

No 12

SISU:

H. Courths-Mahler: Griseldis.
J. Cotta: Sellegipärest.
Mihail Sadoveanu: Karjatus.
Andres Silla: Kewadel.
A. S. Duse: Detektiivimeister.
Kristine: Umbusaldus.
Jahnis Jaansudrabin: Wana prohvet.
Joh. Umblla: Tundmata sõdurile.
Hermann Hesse: Mitte täna.
F. C. Oberg: Indialase kingitus.
Otto Höcker: Oma maalapike.

Kirjastus-osaühisus „Areng”
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.

Hindmõistatus

Nr. 12 (78).

Missugune wanasõna on siin peidus?

Lugema tuleb hakata X tähendatud tähest.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Mõüriwahe tän. 16, kuni 25. juulini. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan“ Nr. 16 (82).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) 1 anne Ed. Wilde kogutud teostest; 2) Kärner — Ajalaulud; 3) Joh. Semper — Jäljed liival.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 8 (74)

Ristsõnade mõistatuse seletus.

J	A	G	A	S	X	W	E	S	K	E
O	A	A	S	X	K	X	P	A	U	K
O	R	A	S	X	U	X	P	U	L	S
X	E	S	X	U	M	P	X	N	P	X
D	X	X	A	L	A	U	N	X	X	Ü
O	N	N	X	J	X	R	X	Ü	S	K
N	X	X	S	A	A	R	A	X	X	S
X	P	E	X	S	O	E	X	T	A	X
K	A	M	A	X	R	X	S	U	G	A
L	A	M	E	X	T	X	A	R	E	N
X	S	A	D	U	X	J	U	G	A	X

Õiged seletusi saatsid:

Tallinnast: Alfred Kuuskmann, Triina Kauss, O. Kuulep, J. Kollist, A. Luha, Edmund Leiten, H. Pukk, K. Parol, Dolly P, Harald Reining, Harald Sihwer, A. Simm, Al. Tamm, A. Sugal, O. Tirmann, E. Welberg, B. Gutmann, C. Weimann, A. Wahlmann, U. Wahtrik, G. Saalmann.

Pärnust: Milda Küng, E. Grents, A. Reinik, I. Janson M. Kõösel.

Mõisaküllast: Linda Kaptan, E. Lüüs.

Wiljandist: A. Tuults. **Jõgewalt:** K. Terasmägi, A. Tugi. **Karksi Nuiast:** L. Lüüs. **Kiisalt:** Salme Roosileht. **Tiskrest:** Elmar Kallas.

Neist wõitsid loosimisel 1) aastakäik „Romaani“ 1924 a. iluköites: — **Harald Sihwer** — Tallinnas, Kotsebue tän. 12—1. 2) 1 anne Ed. Wilde kogutud teostest — **Salme Roosileht** — Kiisalt; 3) Milli Mallikas — wested I **L. Lüüs**, Karksi Nuiast.

„Romaani“ talitus.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTEHINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o. ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/1 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenu-panga majas).		Tekstis 50% kallim.
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 12 (78)

Juuni 1925

IV aastakäik.

Grifeldis.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

2

„See on iseenesest mõistetaw, herra krahw.“
Põlewate filmadega waatas herra oma
teenija otša.

„Ussud ja siis minu süütusesse, Grollmann?“
Dtseloheselt waatas see talle otša.

„Niisama nagu minu omasse, herra krahw.
Ei võiks ju ühtki inimest enam uskuda, kui
minu herra krahw oleks suutnud sarnast mõrt-
sukatööd forda jaata.“

Siis ulatas krahw Harro oma teenrile käe.

„Ma tänan sind, Grollmann! Sa oled wiist
küll ainuke, kes minusse usub.“

„D ei, herra krahw. Ka komtes Beate usub
herra krahwi süütusesse. Ta on mulle seda ise
öelnud. Herra krahwi äraoleku ajal hoolitjes
ta siin korra ja wäljuse eest, eht küll ta ise pä-
ris haige ja wilets kõigest sellest ärritusest ja
nii hirmunud oli, et ta wastu halastust wõis
tunda. Ta teelas ka wäljult kõigil inimestel
ära kõigest seiwakorraft loosis kõnelda, et meie
komtesfikene mõne paha sõna pärast ära ei
hirmuts.“

Seba üteldes aitas ta oma herrat ümber-
riietumisel.

„Kus on komtes Beate? Ma ei ole teda
weel näinud.“ wastas see.

„Komtes tahab sõdgitöas herra krahwi
oodata. Ta ei tahtnud all inimeste seas seis-
ta, soowib wiist herra krahwi enne üffi terwitada.“

„See on hea, Grollmann.“

Kõikem krahw Harro oma toapoisiiga et
rääkinud.

See waatles teda kurbade filmadega. Kui
kitsaks ja kahwatuks oli ta noore isanda nagu
pika ülekuulamisaja jooksul muutunud. Ja fil-
mad waatasid kahwatust näost nii, et see talle
haiget tegi.

Kui seda weel herra kadunud isa üle oleks
elanud. —

Waremalt, enne naisewõtmist, oli krahw
Harro alati nii rahulik ja rõõmus olnud ja
oma wanematega elas ta alati südamlisus üts-
meeles. Siis oli wana herra krahw surnud ja
ühe aasta pärast oli krahw Harro krahwinna
Alice'i koju toonud, kellega oli rahutus loosi
tulnud, kuigi krahw Harro krahwinna Alice'i
armastuse pärast wõtnud oli, kestis ta õnn
waewalt neli nädalat. Siis hakkas tants noore
krahwinnaga peale. Armas jumal, iga päew
riid ja tüü ning pahad asjad. Põrguelu oli
see tema noorele herrale olnud.

Ta kadunud proua ema, ah, millised mure-
likud filmad oli ta seal juures teinud. Ta oli
südamewalus ja suures mures oma poja pärast
oma abikaasale warsti hauda järele läinud. Aga
isegi ema surmapäewal ei ole krahwinna Alice
rahu annud.

Õnimese põhjuje abielulisteks täilibeks oli
annud see asjaolu, et noor krahwinna ennast

emana tundis ja pidustustest oja wõtta ei saanud. Ta ei tahtnud weel kaua last saada, tahtis enne mõned aastad oma wabadust maitsta, sest ta waatas abielu peale ainult kui wabastustkirja peale sellest, mis neiu põlwele teha ei tohtinud. Hirmsad ssteenid olid olnud, kui noor krahwinna ennast emana tundis. Krahw Harro oli heatahtlikkus ja kannatus ise olnud. Ta o'i arwanud, et kõik äraripud ta naise seisukorras ja et temale kaasa peab tundma. Ta lootis, et kõik jälle heaks muutub, kui laps sünnib.

Uga selles heasüdamlikus kannatuses o'i ta kõik ära rikkunud. Jsemeelne naine wõttis talt käepideme ja ta kaotas kõik wõimu tema üle.

Wäitse komtesse sündimise järele muutus asi weel pahemaks. Laps oli krahwinna ainult loormaks. Ta teeldus igalugust kohust enese peale wõtmas Pääw otša ei waadanud ta ühe lapse järele ja jättis ta amme hoolde, siis bonne hoolde ning wiimaks prantsuse kaswatajanna hoolde. Sest just prantslane pidi see olema. Tema tütar pidi saama „prantsuse chici“ nagu ta ütles. Ka sin oli lahinguid olnud. Krahw Harro tahtis oma tütrele salka kaswatajat, kui ema mitte ise ta kaswatast oma peale ei wõtnud. Ja seda ei tahtnud krahwinna muudugi mitte. Ta naeris pilkawa, kui krahw seda nimetas, ja wiis oma ssteenidega läbi prantsuse kaswatajanna.

Ja mademoiselle Verdunoit tuli ning leidis armu krahwinna ees, kuigi teda muudu keegi majas sallida ei wõinud. Ka krahwi e oli ta wastik ja sellepärast mängis ta ise palju wäitese komtessega.

Siis istus mademoiselle Verdunoit krahwinna eest ja jutustas sellele pilantseid Pariisi loofesi jelskonnast. Ta rõõmustas abielumeeste üle, kes omi naissi petsid, ja oma kergemeelse, tühja jutustusega lõbustas ta krahwinna, nii et see mademoiselli aega rohkem enese kui oma lapse jaoks kasutas. Ja see oli seal juures ainuke hea külg, sest hea kaswatajanna mademoiselle kindlasti ei olnud.

Krahw Harro pidi seal waljusti järel walwama ja hoidis oma tütre, nii palju kui wõimalik, oma läheduses. Nõnda oli isa ja tütre wahel palju õrnem ssemine suhe wäljakujunenud, kui ema ja tütre wahel.

Krahwinna Alice'il ei olnud oma tütre jaoks midagi üle jäänud, ei aega, ei kannatust — ta mitte ermastust. Kui ta mõnikord wäga heas tujus oli, mängis ta küll lapsega, nagu ühe kasfikesega mängitakse. Sai see talle aga koormawaks, siis tõukas ta teda kannatamatult eemale ja jättis ta teenijate hoolde, kes muudugi oma kohusele ka ainult järeletulid, nitkau-

gele kui nad krahw Harro walju walwe all seifid.

Ka reeglipärast majapidamist pole's Treuensefeli lofsis ja palees olnud, kui see krahwinna Alice'i käes olets olnud. Ta hoolitses ainult oma lõbustuse, oma tualetide ja oma austajate eest. Snneks oli hästi koolitatud personaal majas. Ja warsti, Harro ema surma järele, tuli komtesse Beate Treuensefeli ja wõttis majapidamise enese hooide.

Wäga rõõmus polnud krahwinna Alice olnud, kui ta komtesse Beatega ühe uue inimse maija sai. Wäitne libedaltkinnine komtesse olewus igawdas ja ärritas krahwinna ja ta ei olnud sarnane natuur, et ühe waele sugulase peale tahtiselt waadata. Ta pinnas komtesse niisama nagu oma meest ja teenijaid ja ei oheldanud kunagi oma tujusid.

Komtesse Beate wakis kõige juures, aga mõnikord waatas ta krahwinnaale sääraste pilguga järele, mis ära andis, et tal krahwinna wastu sama palju lugupidamist oli, kui sellel tema wastu.

Wast keegi polnud lofsis krahwinna Alice'i surmast wähem walusalt kiigutatud, kui komtesse Beate, eht ta küll otsekohe enesele leinariided selga oli pannud.

* * *

Kui krahw Harro ennast ümber oli riietanud, läks ta alla sõgituppa. Ta sisseastumisel pööras end kõrge majesteetlik naiskuju mustades riides tema poole ümber. Ta oli afna juures seisnud ja tuimade filmadega määsawat ilma waadanud.

See o'i komtesse Beate.

Ta pale oli kahwatanud kuni huulteni. See polnud küll inetu, aga ta joontes oli midagi tuima, peaaegu mehelikku, tema suure julgelt eiletungiwa nina ja libedalt suletud suuga. Süsimustade juustega sobisid mustad filmad, mis ennast nüüd põewa pilguga krahw Harro peale juhtisid. Need filmad olid oma hõõguwa eluga haruldaseks wastandiks muudu üsna liikumata näole. Nad andsid wälja, kui palju oheldamata kirge selle üdrufu hinges elas.

Komtesse Beate oli kolmekümne aastane, ja et ta waene oli, polnud ükski mees teda kofinud. Kõige oma olewuse kirglikkuse juures o'i ta uhke, wähe ennast ära andew, ja enne kui ta oma sugulase maija tuli, polnud ta weel kunagi ühe mehe wastu midagi rohkem tunnud, kui mõõduwat meeldiwust. Uga kui ta krahw Harrot jälle nägi — ta oli teda ainult lord oma wanemate majas näinud, kui ta alles leerist tuli, ja nii oli see talle uus inimene

— Iõl midagi temas leefima, mis fõgu ta hinge aremusje wiis. Fõgu oma iseloomu kirj-
liffusega hakkas ta teda armastama.

Ei aidanud midagi, et ta enesele selgetš tegi, et Harro teise mees on. Iffa sügawamale põletas end see armastus tema üfildaeše hinge. Ta ütles enesele wäga selgešiti, et teegi ta tund-
mustest aimata ei tohi, kõige wähem krahw Harro ise. Ka nii peitiš ta selle sügawale oma südamesse ja põles teatawal mõõdul seesmistelt, sešt et ta leefe wälja lasta ei wõinud ja ei tohtinud.

Kui krahw Harro õnnelikult olets abielus olnud, siis poleks ta seda küll kaua ühes pealt waadata wõinud. Aga nüüd nägi ta, et abielurahwas ifka enam ja enam enestest wäljas-
pool elafid ja püüdis krahw Harrole midagi olla. Ta näitas, et krahw tema juures kaastund-
mist ja osawõtmist enese wastu leida wõib. Aga Harro ei otfinud t e m a juurest kumbagi ja ei tulnud talle wastu, sešt et ta temale mitte ifeäralist ümpaatiat ei pakkunud. Tal ei olnud Beate wastu muud kui ükskõikne kaastundmus ja oli teda ta isa surma järele oma maija mõtnud, sešt ta ei tahtnud, et üks komtešs Treuenfels wõdraste juures omale leiba teenib.

Komtešs Beate aga palus teda salaja ja wih'as ta naist, kes teda plinas. Ta wihkas teda, et tal kõik oli, mis ta ise tahtis, wihkas teda, et ta takkistult tunda lastis, et tema ainult sallitud oli, ja et ta blond ja ilus oli ning krahw Harro teda armastanud oli ja küll weelgi armastas. Aga kunagi ei annud ta mitte midagi wälja oma wihast ja oma armastusest. Tal oli juur walitsemiswõime ife-
enese ü e ja ta ei näidanud muud kui aland-
likku tänuli kust.

Mis ta krahw Harro filmadest wäljalugeda wõis, seda ta ka tegi, ja kui Harro lord oma hea naeratusjega osawõtkikult tema saadetistest teatas ja natukene aega temaga jutlu ajas, lõi ta süda raskelt ja tumedalt ja ta olets wõinud põlwili langeda ning tema armastust ler-
jata. Aga wälkifelt ei annud midagi ta tund-
must wälja. Ainult oma filmad lõi ta siis alla, et need teda ära ei annaks.

Ja nüüd oli krahwinna Alice surnud — üks kõik millifil wiifil see sündinud. Krahw Harro oli waba ja et teda mitte süüdlafes ei wõidud mõista, oli ta kui põlatud loju tagasi tulnud.

Komtešs teadis, et ta tulewikus oma kaas-
seisuslastest põlatud on. Eõenduste puudusel — see polnud palju parem, kui „süüdlane.“

Ta pidi nüüd üfildufes ja lahutatult Treu-
enselsis elama hakkama, tal ei saanud kedagi olla, kellega ta läbi wõis käia. Ainult komtešs

üffi wõis talle lähedal seista. Nüüd ei seisnud Harro enam nii lõpmata kõrgel ja kättesaa-
matuna temale. Ühe mees oli alandatud ja ta rikkus ei aidanud ta midagi. Kui komtešs nüüd targalt wälja astus, sunnits Harro sü-
dameüfildufes teda tema poole — tema kätsele.

Ja tema kätse pidi ta lõit, lõit unustama. S. Ne ü e oli ta mõetlnud, kui ta enne seda tormisesse ilma waatas.

Ja nüüd seifis ta temale film filma wastu, ning filmapilguš tundis ta pöranda enda jal-
gade all kõikawat, kui ta tema kahwatusje kit-
saksjäänud näkku waatas. Ta liig wäike suu, mis wastandiks oli ta suurele ninale, tõmbus taha, aga muudu walitšes ta enese üle.

Krahw Harro waatas komtešsile kõhkunult otsa. Talle paistis, kui palju see ennast tema äraoleku ajal muutnud oli. Ta nägi wälja, nagu olets ta raskesti haige olnud.

„Tere õhtust, Beate! Grollmann ütles, et ma sind siit leida wõin. Ma mõtlesin juba, et sa Treuenfelsist ära oled sõitnud, et mitte ühe wandeaalusjega ühe katuse all elada.“

Beate astus kae inimesele kaetud laua juure. See seifis nüüd nende wahel.

„Kuidas wõifid sa seda mõtelda, Harro? Bidin ma su headust, millega sa mulle oma majas kogu pakustid, farnase karjuwa tänama-
tusjega tasuma?“

Ta naeratas kibedalt.

„Ah sellepärast? Tänuiliffus hoiab sind siin kinni! Sellepärast ei pea sa siia toledasse maija mitte kinninaelutatud olema. Ma wabastan sinu igasugufest tänuohustufest ja hoolitsen hea-
meelega teifiti sinu eest, kui ja parema meelega Treuenfelsist ära sõita tahaksid. Ma ei wõi ja ei taha sind siin kinni hoida, sešt kõik, kes minu juures seisawad, partitsipeeriwad wannet, mis minu peal lajub. Sa tead ju, et ma ainult tõenduste puudusel olen wabats mõistetanud.“

Komtešs oli weel kahwatumaks läinud.

„Jah, ma tean seda, Harro.“

„S. a, siis wali. Ma ei taha sulle oma kätt pakkuda. Wahest kõhjud ja selle eest tagasi.“

Seal tuli komtešs ruttu ümber laua tema juure ja ulatas talle oma kae — wähe suure ja tugewa, aga ilusafujulise kae. Heledaks muu-
tuma pilguga ütles ta:

„Nii pakun ma sulle oma kae terwitufes, armas Harro. Ja kui sa lubad, jään ma alati Treuenfelsi.“

Kõgelebes wõttiš krahw ta kae.

„Ei ole werd mu kätse, Beate.“

„See naeratas ja pigistas kõwasti ja soojalt ta paremat kätt.“

„Ma mõilen sinu peale, Harro! Ja kui ka fõgu ilm su wastu olets, seifakš ma kõiku-

mata su kõrval. Hegi kui sind süüdi oleks mõistetud — jah — kui ja ise seda välnud oleksid, et ja süüdi oled, ma ei oleks seda uskunud."

Krahw wajas sügawalt hingates tugitoolile ja toetas pea kae najale.

"Ma tänan sind selle usu eest, Beate, ja kui sa tulewikus tälesti oma elu minuga jagada tahad, siis tahan ma sulle südamest tänulik olla. Aga sa pead enesele selgeteks tegema, et ja nüüd minuga siin nagu wande all elama pead. Nüüd algab Treuenfelsis lõpne, waitne ja rõõmuta elu. Ma ise olen kui libedaks tehtud, maha surutud inimene tagasi tulnud. Mis ma nende kuude sees läbi elanud ja kannatanud olen, seda ei wõi sa arwata — seda ei saa mulle ükski inimene järele tunda. Mulle paistis mõniford, nagu peafsin ma oma peaga wangimaja müüridesse jooksema, kui tõendus tõenduse järele miou süü kasuks end ritta seabid et luua ketti, mis mind kagistada ahwardas. Ja finniõetud kättega seal feista, midagi — muudmidagi teha, kui waitida — see on piin, weel nam mehele nagu mina. Palju parema meelega olefin enesele kuult peast läbi lastnud. Aga ma mõtlefin oma lapse peale ja — ja siis — jõe soow saladust, mis mu naise surma peal seisab, selgitada, poleks mind ka surra lastnud."

Romtesis Beate oli ka laua juure tugitoolile wajanud.

"Kui see selgitataw oleks olnud, oleksid seda ju lohtunikud teinud," ütles ta üksluiselt.

Krahw ohkas sügawalt.

"Sellegipärast — ma pean katsuma tõe" olusid põhjendada. Muud soowi ja elueesmärki mul enam ei ole kui see."

Beate waatas talle hõõraliselt otsa.

"Ja laps?" ütles ta tasa.

Krahw äigas käega üle otsaesise.

"Mu waitene Gilha! Jah, sul on õigus, Beate, tema eest pean ma esimeses jones elama. Tema wajas mind. Tema saatust on minuga asemiselt seotud. Ja ma pean teda nõnda kaswatama, et ta küllalt tugewaks saab, et ära tunda, et ta mehe tütar on, kelle teotus tema noort peakest puudutab, kui ta ford elusse astub. Muu sead, esimene asi, mis ma tegin, kui täna õhtul koju tuln, oli, et ma mademoiselle Berduoiri ametist wabastasin. Ta kiltatus hirmust, kui ma tema poole läksin ja waatas mulle otsa, nagu tahaksin ma teda oma mõrtufakättega puutada. Säärasale isikule ma muidugi oma last usaldada ei wõi. Eliani olen ma seda ainult sunnitud olnud tegema. Ta ei ole mulle kunagi selleks kohasena paistnud,

et mu tütre kaswatusst juhtida. Ma tahan Gildale nüüd ühte salja kaswatajannat wõtta."

Beate tõstis oma pea üles.

"Seda sammud wõin ma ainult heaks kiita. Mademoiselle on üks kergemeelne, rumal naine. Sinu äraoleku ajal pidin ma hoolega tema järele walwama."

Krahw waatas ta kahwatusse näkku.

"Sul oli sel ajal raske amet, et Treuenfelsis lorda jalul hoida. Oli see sulle raske? Sa näeb wälja, nagu oleksid sa palju kannatanud, Beate. Ma kohkusin, kui sind nägin. Oled sa haige olnud?"

Rutu'ine puna tõusis ta näole. "Ei, ei — seda mitte. Aga — ja wõid arwata, et ma ühes sinuga kannatafin — et ma nii ütlemata hirmul olin sinu pärast. Jga uus päew oli mul uue piinaga täidetud. Aga mis siis minust! Ma puhlan ennast nüüd warsti jälle wälja."

Krahw ulatas talle üle laua käe.

"Ma tänan sind su osawõtu eest, Beate. Seda ma sugugi ei teadnud, et ja nii südamliselt osa wõtsid mu saatusest. Mul on peaaegu häbi — sest olen küllalt wähe sinu peale mõtelnud.

"See on ju arusaadaw. Sul olid teised asjad peas."

"Ja muidugi — ja mitte rõõmustawad. Ma tahaksin küll teada, Beate, mis mõttes on sinul olnud mu naise surma juhtumise kohta. Oled ja seda enesele ära püüdnud seletada?"

Romtesis waatas nagu kiwiõstunud pilguga.

"Muidugi, Harro. Seda wõid sa ju arwata," ütles ta häältealt.

"Ja oled ja mõnesugusele resultaadile tulnud?"

Romtesis ajas end äkki sirgu.

"See on mu kindel weendumus, et Alice ise enesele otsa on teinud."

"Aga miks pidi ta seda tegema?"

Romtesis kogeles. Siis ütles ta ruttu

"Alice oli liiga äge, tujukas ja arwamatu naine. Tingimata oli ta närwiliselt ülesärritatud, sest ta pidas ennast sageasti päris mõistmatult ülewal. Sarnased isikud kaotawad sageasti ärrituses igasuguse selge mõistuse. Kindlasti oli ta sel õhtul otustamiswõimetu teadis, et ta midagi teinud oli, mis ja talleandeks ei wõinud anda. Ta oli sinu poolt süüdlaseks tunnistatud ja ja oled esimest lorda larm ja wihane — täte õlgusega — olnud selle teotatud olewuse wastu. Siis haaras ta küll omas isemeelses ägeduses, mis häbistusega ühendatud mängiwalt selle mõtte, surra. Wähest tahtis ta sind ainult hirmutada, wast ei uskunud ta kighwi mõjusse. Sa mäletad ju, et ta selle mõju juures pikawalt kahles, kui sa meile

kihwti nättasid ja et ta teda suhkruweeks nime-
tas. Wajest arwas ta ennast sellega ainult
wähe uimastawat ja kujukas enesele seda kõike
päris romantiliselt ette."

Krahw oli tähepanelikult kuulanud.

"Nagu sa seda wälja tood, paistab ta Alice'i
iseloomu juures üsna wõimalik olema. Aga
— ja unustad ühte. Kuidas sai ta kihwti
tätte?"

"Ta wõttis seda sinu juurest salaja."

"Aga ta ju ei teadnud, kus see seisis."

Romtejs kehitas õlgu.

"Kas ei wõinud ta sind luuranud olla, kui
sa kord oma kirjutuslaua salajahli awasid? Et
sa teda seal hoidsid, seda ta ju teadis."

Krahw tõusis üles.

"See wõis wõimalik olla. Aga ma ei saa
mõtelda, et ta seda tegi."

"Miks mitte? Naised on ikka uudishimu-
lised ja see on ju üks humitaw mõte, kihwti
omada — arwan muidugi ühe säärase isära-
lise iseloomu juures, nagu see Alice'il oli."

Krahw Harro älgas endal kättega üle otja-
esise.

"Poleks ma teile seda pubelikest kunagi
näidanud."

Romtejs Beate filmad põlesid.

"Jah — see oleks küll parem olnud," ütles
ta karmi häälega.

Krahw ohlas.

"Kui see tõesti nii oleks, nagu sa seda
enesele wälja oled mõtelnud, siis pole mul
muidugi mingisugust wäljawaadet, et oma süü-
tust kunagi tõendada. Surnud waikivad. Aga
jätame täna õhtul see teem. Ma tahsin sind
weel selle eest tänada, et sa nii hoolikalt selle
eest walwanud oled, et Gilda kõigist neist paha-
dest asjadest teada ei saanud. Tema arwab, et
ma ärareisinud olin ja Grollmann ütles mulle,
sa olla waljusti ära keelanud lapse ees selle
asja üle rääkimast."

Romtejs Beate tõstis wäsinult oma rasled
filmalaud ja waatas talle otja.

"Mä mõtlefin ka sinu mõttes toimetada.
Gilda ei tohtinud kurjade juttude läbi ehmata-
tud saada."

"See oli finust väga mõistlik. Ma olen
sulle väga tänulik, kui sa selles asjas mind ka
tulewikus toetada tahad. Ühel päewal peab ju
mu tütar tõesti kõik teada saama, mis sündi-
nud."

Aga ta peab seda ainult minult eneselt kuul-
ma, et ta isa kaebeluste pingil istus, ja ai-
nult tõenduste puudusel wabaks mõisteti. Wa-
baks mõistatud? Nagu oleks see üks wabaks-
mõistmine!"

Witmased sõnad tulid nagu karjumine ta
rinnast. Romtejs tõmbus. Ta suu wabises
nagu äk. lises walus, ta hingas sügawalt ja ras-
kelt.

"Ara mõtle enam selle peale, Harro —
piüa unustada, mis tigebad inimesed seal
wäljas sulle teinud on. Siin Treuensfeldis on
waikus ja rahu, siin saad ja tülitamatult elada.
Ja mind leiad sa alati ja kindlalt enese kõr-
walt. Igale, kes seda kuulda tahab, kuulutan
ju ilm'üütust, ja häda sellele, kui ma kedagi
teenijatest kohtan, kes selle paha juhtumise üle
räägib. Nad teawad seda kõik, et nad sel sa-
mal tunnil wabastataks, kui nad ühe sõna selle
üle kaotawad. Jäta ennast täiesti minu hoolde.
Ma aitan sulle kaasa kõige oma jõuga."

Jälle ulatas krahw talle üle laua oma käe:

"Armas truu Beate, kuidas ma sind süda-
mest tänan. Ja tõesti, nii kaua kui mul Gilda
jaoks kaswatajannat ei ole, mõtad sa teda
wähe oma hoole alla. Ma hoian teda ju wõi-
malikult rohtem enese juures, aga niisugune
laps wajab naiselikku hoidmist ja hooltannet.
Ma ei saa talle kõik olla ja anda."

"Sa wõid kõik täiesti minu peale jätta,
Harro. Ma hoolitsen ju lapse eest kui truu ema.
Aga nüüd lasen ma kord jõogi lauale tuua.
Sa oled küll juba nähjanen."

Ta kõlistas, ja kui teenija ilmus, kästis ta
jellel tolte serweerida.

Kui teenija kandelauaga sisse astus ja ust
mitte lohe kinni ei saanud panna, tungis tuul
huludes tuppa, nagu oleks ta aina selle peale
oodanud. Üks aken, mis päris kõwasti kinni
põlnud, kargas lahti ja tuul puhus laudlina
otjad üles, nii et see ennast üle laua koku löi.
Üks ots löi plaksudes romtejs Beatele näkku.

See kiljatas tasaselt hirmu pärast. Krahw
Harro kargas üles ja sules akna, millest end
kardinad wälja olid keerutanud.

Ja wäljas hulus ja praksus, nagu oleks
ües metsik jaht. Säärasil päewil hulguwad
waimud ümber, nii kõneleb rahwasuu.

Ja ometi kuulutas see torm ainult lähene-
wat kewadet.

"Sa ehmatasid, Beate," ütles krahw Harro
selle järele, kui ta akna oli kinni pannud ja
laua juure tagasi läks.

Beate sundis naeratusse enda näole.

"Ma kannatan wähe tormituult, ta teeb
mu närwiliseks," ütles ta tasa. Krahw waatas
talle hoolikalt otja. Ta närwid näisid tõesti
otjas olemat.

Beaacegu waikides wõttis nad mõlemad õhtu-
einet, ja kui see lõpetatud oli, tõusis krahw
Harro üles.

„Wabanda, et ma nii wainne olin, Beate, aga ma olen nende nädalate sees ülekuulamisel oles kõnelemise peaargu unustanud. Ja mu mõtted keerlewad ikka alalõpmata ühe ja selle sama punkti ümber: Kuidas suri Alice ja kelle süü läbi? Sellest ma ei saa kunagi lahti. Had ööb, Beate — ma tahan lahuda. Ülen veel kord palju tänu sinu truuduse ja usu eest minu siise.“

Sellega kumardas ta ja lahkus toast. Ehf küll Beate talle nii sõbralikult wastu oli tulnud, et mõinud krahw tema seltsis rahuldust leida. Ta tegi enesele isegi etteheiteid selle eest, aga sümpaatiat ta temas ei leidnud.

Beate wahtis talle põlewate filmadega järele. Kuu aega istus ta nagu kivistatud pilt, milles ainult filmad elasid. Ta wahtis ühte punkti, nagu näeks ta seal midagi hirmsat, piinawat. Siis tõukas ta mõlemate kätega õhku, nagu kaitseks ta ennast millegi eest.

Sel si mapilgul hakkas torm jälle huluma ja kohises läbi õhu nagu nõidadepühäl. Ta wilistatas läbi lamina ja aknaaukude ja üks kargas lahti, nagu nägematu kätest awatud.

Komtejs Beate tõusis üles, waatas lahmatu, segase pilguga enese ümber. Teenija tuli ja pani uste finni.

Ta tõgus ruttu oma mõiteid ja surus hambad kokku.

„Kraamige laud ära, Heinrich, ja siis wadake kõik aknad ja uksed weel kord hästi järele. See on küll üks kole ilm.“

„Jah, armuline komtejs, jarnast tormi ei ole ma weel üle elanud. Hakkad päris kartma.“ Komtejs Beate naeris karmilt ja kuniwalt. „Kui üks argpüks ollakse, Heinrich, siis karbetakse. Muudu mitte.“

Sellega läks ta uhkelt ja sirgelt toasti wälja. Teener waatas talle õlgukehitades järele. Wäga armastatud komtejs teenijate juures ei olnud.

„Säärane mees-naine — tal on habe nina all nagu lipnikul. See sort naisi ei larda ei surma ega kuradit,“ pomises ta endamisi.

Ta tegi, mis komtejs talle käskinud, keeras elektritule ära ja läks alla lofsi keldriruumi. Rõõgi kõrwal toas istusid täna õhtul teenijad endamisi koos. Rõõgitüdruk oli uuesti tee üles seendunud ja ühe hea laengu rummi siise walanud. Sinna juure andis ta wäikseid foogiteid.

Kuidagi wiiski pidi omelt herra tagastulekut pühitsemata, kuigi rõõmsaks pühitsemiseks põhjust polnud. Beeti hoid päewi ja arwati, et Treuenfelsis siiski päris mõnusal elada mõis. Pidi siis nii rumal oldama, ja head kindlat kohta käest ära anda?

Kui krahw ka tõesti süüdi ja kurja südametunnistusega oli, mis läts see ta teenijatele korda. Sellest ei tarwitfenud wäljagi teha. Kui kadunud krahwinna ka tõesti ümber waimles, et hauas rahu ei leidnud, seni kui tema mõrfsukatõõ oma karistust leiab, siis mõib ta ju ennast süüdlase juures näidata. Ja — säärane paha olemus, nagu tema glus o.i, ei mõi kui paha waim ka enam tulla.

Mõnda rääkisid teeniad eneste keßkel, ise teed rummi ja maitsewate foogiteßtega nautides.

Neil oli tõesti hea olla — palju parem, kui nende herral, kes ülewal oma tubades rahutult edasi-tagasi jooksis.

* * *

Krahw Harro olt, peale selle kui ta komtejs Beate juurest lahkus, weel kord oma tütre magabistuppa astunud. See magas hulumast tormist hoolimata, päris kowasti ja rahulikult ning hingas taha ja terwelt. Kui krahw tumma kaelitugutusega toatüdruku wälja oli saatnud, istus ta wäiksest oma tütre woodi juure ja waatles nõrgalt leegitewal õõwalgustusel ilusat blond lapsepeakest.

Õimeßt korda pikade kuude järele oli jällegi wainne rahutunne ta rinnus. Õimeßt korda unustas ta wäheseks ajaks, mis teda waewas ja piinas.

Wiimaks tõusis ta üles, kutsus toatüdruku omale kohale togasi. Ta tütre toad olid tema ja nende tubade wahel, kus ta naine oli elanud.

Neglaselt sammus ta läbi oma ruumide, mille wahel kõik uksed pärani lahti olid. Ta õhtas sügawalt; oli ju hea jälle waba mees olla, mitte enam juletud tittasje ruumi, kus ta oma ülekuulamis aja mõõdapidi saatma.

Hommiku wara tahtis ta wälja metsa minna — oma metsa. Siin tahtis ta oma kopsud wälja puhastada lämbunud wangihooone õhust. Talle paistis, nagu oleks mõõdunud igawik, kus ta seda enam teha ei tohtinud. Ta tõndis edasi-tagasi kuni wäkimiseni.

Siis astus ta oma tõõstuppa oma kirjutuslaua juure; waatas selle peale alla. Siin seisid ta naise päewapilt. Alice oli mõõdunud talwel pealinna üles wõetud. Üks kunstnik pidi esiwanemate piltidekogu jaoks krahwinna Alice'i elusuuruse pildi maalima, aga krahwinna ei saanud otjustada, mis suguses kostüümis ja mis suguses woosis ta end pildistada tahtis. Selleks o.i ta ühtlasti ta proowiks enesest mitme suguse päewapildid walmistada lastud. See ülesmõte temast, mis siin kirjutuslaual seisid, oli omelt armu leidnud ta filmis. Nii tahtis ta maaltud saada. Ta oli kunstnikule juba

mõned korrad istunud, enne kui see katastroof wähele tuli. Krahw Harro märkis enesele üles. Ta tahtis kunstnikult järele küsida, kas see pilti mitte ilma edaspidiste istumisteta lõpetada ei saaks, et ta siis oma koha esivanemate piltide kogus, tema enese kõrwal, täita mõiks.

Selle päewapildi o'i talle ta naine mõõdunud jõuluks kalli raami sees sünkunud, milles ta siis krahwi kirjutuslaul üles oli seatud.

Krahw Harro mõttis enesele pildi ette ja waates seda kaua.

Kord oli ta seda ülikauuist o'ewust armastanud, kui ta weel arwanud oli, et ilusas kehas ta ilus hing peab asuma. Ta nägu, tema fätendam elaw o'ewus, ta elegantne i u oiid krahwi nõiduwalt joowastanud. Ta noore werc kirj oli ärganud hõjuwale liblikule.

Tol korral ei aimanud ta midagi tema kannatamatusest, ta südamekülmuusest ja tuju'usest. See ja teine wäike kapriis näis kuulawat ta pildi juure. Ta oli isegi neid kapriise armastanud. Kõik oli nende wahel nii kestemfile ja lihtne. Po'nud ühtki takistust mõita. Mõlemil pool tehti kõik, et mõlemaid noori inimest ühendada, ja nii oli Alice õige pea ta naiseks saanud.

Kui tal wõimalik oleks olnud warem sügawamalt ta o'ewusse waadata. See oli aga alles hiljem sündinud — kui kõik juba hilja oli.

Ta mõttes kõik neid mõitlust, neid tuhandeid libedust ja haawamisi, mis ta temalt oli pidanud kannatama. Kui ruttu oli seal kirj tema jaoks kustunud, kui ruttu oli ta ära tunnud, et ta suure ekstuse on teinud, kui teda tofiks.

Siis mõttes ta õhnut, kus teda ootamatult wäljamaa printsi kättest oli leidnud. Kui meeleu oli ta sellele peale tormanud. Jah — ta oli teda ratsapiitsaga karistanud, sest ta ei teadnud, kas prints ta wäljakutset wastu wõtab, et ta seda teotust teiselt peab tasuma.

Ja siis oli ta oma naisega ära sõitnud Treuenfelsi, sest et ta oma häbiustusega inimeste sekka ei tahtnud jääda, kes uudishimulikult talle juure oleks tunginud. Mis siis pidi sündima, kuidas siis suhe tema ja ta naise wahel pidi kujunduma, seda polnud ta weel järele mõelnud. Wiha ja walu olid teda wõimetuks teinud, et oma seikluse üle selgelt järel mõelda. Minult üks oli tema juures kindel — nagu seni olnud, et wõinud ega tohlinud enam edasi minna.

Ta ei olnud enam selle peale tulnud, et ühte kindlat otjust teha tulewiku kohta. Uneta

õõ järele kutsuti teda naise surmawoodi juure. Saatuse oli ise lõiganud sileded, mis neid ühendas.

Kaua waatas ta nüüd alla naeratawasse, tujukasje naisenäku, millest filmad nii selgelt ja he'edalt wastu waatasid, et arwatagi ei wõinud, et seal tuga tuhat kurabit elutsesid.

„Oled sa seda ise teinud Alice? Oled sa weel rohtem süüdi kui ma seda aimasin ja tegid ise enese üle otjuse? Wõi oli nii, nagu Beate arwab, demonstreerisid ainult hädaohlikku mängu, ilma et täieliku tõe peale oleksid mõelnud? Kuidas said sa aga kihwti kätte?“

Nii küsis ta pildilt.

Uga see ei annud wastust.

Ta pani selle jälle tagasi ja kummarbus kirjutuslaua kohale, et salasahkiit awada.

Siis waatas ta ulse poole. Kas mõis keegi nagu Beate seda krahwinnaist arwab, teda luuranud olla, kui ta salasahkiit awas? Jah — uksest wälja mõis seda näha. Uga kui ulse peal keegi seisnud ja teda luuranud oleks, siis oleks ta seda keegi ometi pidanud märkama.

Terawalt järellaaludes waatas ta ulse poole. Ta raputas pead. Uga siis kohkus ta äkitjelt — seal wastas kõrwal toas seisis ju ka inimene ja raputas pead. Ta waatas põhjalikumalt sinna poole ja seisus kohkunult üles. See oli ju ta enese peegelpilt. Digus — seal wastas kõrwaltoas peeglis o'i ta näha. Ja selles peeglis pidi ta ta kirjutuslaud wastu peegelduma.

Ruttu sammus ta sinna üle ja waatas seal peeglisse. Tõesti, siit mõis kogu kirjutuslauda näha, ta peegeldus wastu. Kui sin kõrwaltoas keegi seisnud ja teda luuranud oli, siis oli ta ta kirjutuslaua saladuse wälja wõinud piiluda.

Meglas. It jafelle juhusele leiduse üle järele mõeldes läks ta oma kirjutuslaua juure tagasi. Muidugi o'i talle see salasahkiit nüüd wäartusetuks muutunud, sest ta oli teda kohtunikubele pidanud näitama. Kallihinnaline pudelikene o'i sealt wälja wõetud ja aktide juure lisatud. Kihwt oli keemikule eritleda antud. Uga pudelikene oli talle täna ühjal tagasi antud, sest et see wäga kõrgewääruslik oli. Ta pani selle neetud jälle salasahkiisse. See mõis sinna seisma jääda. Krahw waatles natukesega kallist, kunstiliselt ilusat katel. See oli teda hütannud esimesest filmapiigust, kui ta teda oli näinud. Selle katte tõttu oli ta pudelikese ostnud; kihwti oli ta teatawal wiisil ainult nagu weidrustest sinna sisse lastud panna.

Nüüd oli ta tühi. Kohtu keemiku arwamise järele oleks seal sees o'ewast kihwti ulatanud tofina inimeste hukkamisest; mõned tilgad sellest olid küllalt, et inimest surmata.

Krahw Harro oli teadnud, et see kihwt lange oli. Ta oli mõne aasta eest ühe wana haige jahkiderale sellest kihwtist kahe tilgaga rutulise kerge surma walmistanud. Kihwt halwas olsekohe südametegewuse ja mõjus ruttu ning woluta. Sarnaste juhtumiste jaoks oli ta seda ka hoidnud ja et ta teadis, kui hädaohtlik see oli, oli ta peitnud oma armates kõige kindlamasse kohta.

Uga nüüd oli see ometi õnnetult toimetatud.

Oli Alice tõesti ta saladusest teada saanud, oli ta teda peegli läbi luuranud ja enesele siis, wast mängimas tujus, natukene seda kihwti omandanud.

Uga kuidas mõis ta seda siis pärast alal olla hoidnud? Tema magadistoaast polnud ju ühtegi pudelikest ega nõukest leitud, millest kihwt wälja klaast walati.

Kas olid kohtunikud ka põhjalikult jarnast nõu järele uurinud? Kuidas oleks, kui ta seejugu se weel kusagilt naise asjade seast üles leiaks? Siis oleks tal ometi üks tõendus selle poolt, et ta abikaasa enesetapmise läbi suri.

Ta mõtles ja mõtles.

Ka selle päewa, kus ta oma naisele, oma sõbra parun Talheimile ja Beatele pudelikest näidanud, kutsus ta oma mälestusse tagasi. Ta oli enne seda Indiast jutustanud ja seal juures pudelikest nimetanud. Siis tahtisid kolm pealtkuulajat seda näha saada. Kõik olid sellest waimustatud olnud ja ta abikaasa oli teda palunud, pudelikest ühjäendada ning temale kindida. Uga krahw oli keelunud temale seda andmast, weldes, et ta ettemahtlik on. Kihwti jäljed mõisid ka nõukese kätte külge jäänud ja mõis ka õnnetus juhtuda, kui keegi seda kätte wõtab, kellel mõnesugune wigastus sõrmes.

Parun Talheim oli naernud.

„Seal pole tõesti muud midagi sees, kui juhtuwest oopiiumiga. Raupmees on sulle pudelikest huwitawaks tahtnud teha“, oli ta wõlunud.

Ta abikaasa oli samal armamisel olnud ja oli pahasels saanud, et ta tema palwe tagasi lükkas. Ainult Beate oli wait olnud. Ta oli ju tol korral pealt näinud, kui krahw jahkoera selle kihwtiga surmas.

Nii täpselt mäletas krahw Harro seda õhtut. Nad olid kõik teisel pool tema abikaasa salongis istunud. Ja kohe peale selle kui ta pudelikest ümber oli näidanud, oli ta jälle oma töötuppa läinud seda ära panema.

Kui ta tagasi oli tulnud, oli Alice pahas tujus, et tal üks soow ära wõlbi, tugitooli istunud ja parun Talheim oli jumalaga jätunud.

Beate polnud aga enam seal; ta oli majapidamise asju läinud ajama.

Kui Talheim ära oli, oli Alice Harrole keelatud pudelikese pärast siiseeni teinud.

Kui hea, et ta kõige peale waatamata kindlasti oli jäänud. Oles ta talle pudelikese wälja annud, siis oleks ta nüüd pidanud mõtlema, et sinna kihwti jäljed järele mõisid jääda, mis ta abikaasale surma tõid. Nii ei wõinud ta enesele wõhemalt etteheidet teha oma hoolimatuse pärast.

Jälle waatas ta tema pildi peale alla. Nii noorelt ja ilusalt pidi ta surema. See surm oli kõik wiha ja wingu ta hinges kustutanud. Ta tahtis unustada, kui wõga Alice teda haawanud ja teotanud oli, unustada, et ta tema au jalgade alla oli tallanud. Ta oli seda kahtsenud ja mõis rahul magada.

Krahw aga tõndis jälle rahutult edasi-tagasi ja murdis pead, nagu ta seda juba kõik need nädalad oma uurimisajal oli teinud, kuidas mõis ta naine surnud olla.

Ja ta peaaegu ei wõinudki enam kahelda, et ta mõnel temale teadmatat põhjusel ise enast on surmanud. Teisiti ei wõinud see olla. Oli see tõesti nii, siis ei saanud aga ta süütus kunagi päewalgele tulla. Surnud waitwad. Ta süütust wõidi ainult siis tõendada, kui üks teine inimene oleks kuritöö korda saatnud ja kui seda teist süüdlaseks mõis tunnistada. Muudu pidi ta häbistatud jääma kuni oma elu otsani.

Ja ta tütar oli siis ühe auu tütar.

Ta peitis oma pea kätte wahesele ja ohkas sügawalt.

Uga siis tõusis ta üles. Wahest leiaks ta ometi oma naise tubadest mõnesuguse peatise, mõnesuguse tõenduse, mis ta ene etapmisest märku annaks. Ta tahtis igatahes kõik läbi otsida, igat wõdikest, igat nurgakest. Tema silmad otsisid terawamalt, kui kohtunikude omad, sest need otsisid ainult mõrtsuka jälgi — tema aga tahaks oma süütuse jälgi otsida. Wiwitamatult, otse täna õhtul weel tahtis ta seda alata. Sest und ta sel õöl muidugi ei leidnud. Rahutus südames ja torm wäljas looduses peletasid kindlasti une ta laugubelt.

Ruttu läks ta wälja.

Uga ta abikaasa toad olid lutus.

Ta pööras enda tubadesse tagasi ja kõlitas oma teenijat.

„Grollman, mine komtesse Beate juure. Ma lasen paluda oma abikaasa tubade wõtmeid,“ ütles ta.

* * *

(Järgneb).

Gellegipäraft.

Saksa kirjaniku J. Cotta jutustus.

1

Sügis aastal 1633. Saksamaal möllas nüüd juba viieteist aastat hirmus sõda, ja ifka weel polnud rahu peale vähematti lootust. Igal pool, ifegi Hollandis, polnud mund kuulda, kui kurtuist sõja, wiletsuse ja leina üle.

Minult Amsterdami lõge rikkama taubaherra Elias Asfelyni majas, kes ühtlasi ka suur kunstisõber oli, näisid walitsewat lusti, rahu ja rõõmsust.

Päite oli oma päewatöö parajasti lõpetanud ja näis nüüd wõjumat lõpmata woogubesse, mis koosnesid hõõguwast kullast ja purpurist; pilwed, mis taewast katfis, olid roosad ja nende sinakas hallus oli ifegi kangel idas, kus juba kuu pilweprao wahelt wälja waht's, pallistatud hiilgawa kollasega. Wiimne päikesetüür waatas alla toredasti õitswatele roosihelkidele ja peenardele, ilujusti riidetatud naistele ja naljatawatele meestele.

Wynh'er andis oma sõpradele, kes enamasti maalrid ja õpetlased, wiimse peo wäljas, enne kui talw kätte jõudis oma pikkade ja külmade teedõhtutega.

Õht oli soe nagu juunihõhtul. Wanad istusid pawiljoni werandal ja proowisid teed, mis alles praegu laewadega Hlanast toodud. Nooremad aga jalutasid ja mängisid laiadel liiwaga külwatud teedel ja sügisrohelistel muruplatfidel lõbusasti ja kõige elawamalt.

Kõlgi mängude tekklohas oli Agathe Brill, sirge ja sihwakas kueteiskümne aastane laps, kelle pikad mustad juuksed ja toredad mustad silmad. Selle neiu kogu teha ja ilgutused jätsid mulje, nagu oleks ta liig ruttu kaswanud, sellegipäraft oli Agathe ilus, ifegi gratsoos ja weetlew. Tema isa oli tubli maaler Jaan Brill, kuulsa Paul Brilli pojapoeg ja Elias Asfelyni eriline sõber, kelle linnamajas ta siis ka elas ja oma ateljeed pidas.

Agathe oli kõrl, wallatu ja hellitatud. Ta teadis oma kueteiskümnest aastast hoopimata, kui ilus ta oli, ja tundis wäga hästi oma heleda naeru süütamat mõju.

Nagu tore liblikas lendas ta illeda kohal ja waldas oma tujukaga kogu noorte suurte ringi.

Minult üks noormees seisis kangel ja ei julenud lähemale tulla: noor Jaan Asfelyni, Elias Asfelyni wennapoeg. Ta oli kahesümnesolme aastane ilus pois, siniste, pisut unistawalt waatawate silmadega ja heledate juustega,

mis ta huwitawat, kahwatut nagu gentaalsest korratusest ümbritsesid.

Kui hameelega oleks ta forbd mängul nagu kogemata Agathe wäikest kätt puudutanud wõi ainult ta walget pitsikleiti riiwanud; jah, wõib olla, oleks heatahlik tulnud ifegi mõne ta pikkadest juustest tema põsele wajutanud!

Ja ometi ei mänginud ta kaasa. Seda oli ju waewalt pool tundi tagasi, kui nad mõlemad olid siin üksi seisnud. Jaan oli neiu oma armastusest rääkinud ja neiu oli ta oma lapselikus ülennetusest wälja naernud ning talle ütelnud, et ta forbd lähed ainult kuulsale maalrile, mitte tial aga kaupmehele. Jaan oli temale siis wastanud, et temagi tahab maalri's saada, juureks maalriks, et neiu teda mõiks austada, neiu aga oli naerdes minema jooksnud.

Teised olid suure ringi teinud ja noor maaler Pieter van Kall pidi Agatheit püüdma. Neiu oligi tal ju peaaegu käes ja ta sirutas käe tema järele wälja, kui Agathe ruttu r'n-gist läbi tormas ja üle muruplatfi otsekohe Jaan Asfelyni poole jooksis, kes ühe plataani warjus seisis.

Nüüd jõudis neiu üsna tema kuldale. Kui ilus ta wälja nägi — paleb õhetasid, ilmad wälkustid ja pikad lokid tantfifid ta pea ümber. Wei kat's, kolm samm — ja ta jõudis Asfelyni juure.

Kuid äkki jäi ta seisma, hingetult iljata-des, nagu oleks teda mõni walmufasti nägematult kinni hoidmas. Tema been pitsikleit oli suure õitswa roosiheki õlaste külge kinni jäänud.

Jaan ei pidanud pikka aru, waid jooksis tema juure teda wabastama. Kuid selle asemel, et selle üle rõõmustada, tufanes edewa lapse nägu. Ta kibutas kulme ja ei wastanud midagi Jaanile küsimusele: „Kas toh'n sind wabastada?“

Seni lähenes ka neiu püüdja, ja nii tema kui neiu silmitsesid, kuidas Jaan pitsikleit katjus õlastest wabastada. See näis neiu meelest pikale minewat, sest ta pigistas suu kartsitult kinni ja kehitas, Kallile näkku waadates, õlastid. See tegi waese Asfelyni hoopis kohmetuks, nii et ta pitsi kaiti kartsistas. Kui Agathe seda nägi, woolas tume weri talle näkku.

„Arabbetj!“*) hüüdis ta wihajelt ja lõi jalga wastu maad. „Teadsin juba ette, et ja

*) Hollandikeelne sõna, tähendab niipalju kui: föwerfäpp.

Kelbi katti teed. Tarwis on ju ainult ju sõrmelele waadata ja asi on selge. Ja sina tahab saada maalriks? Hahaha!"

Do, see naer kõlas nii inetuna, nii kuratliku, ja selle juures wiskas ta uhtesti oma pea selga ning pööras kallil poole:

"Tulge, mu armas herra van Kall," palus ta kõige õrnemal toonil, nagu oleks ta tahtnud sellega Jaani pilgata, "tulge läheme pawiljoni. Madam Asselwyn parandab ära wea, mis tema sugulane tegi."

Ta wõttis maalri käe alt kinni ja lahtus, ilma et roosipõõsa ees põlwitama Jaani enam oleks waadanudki.

See wõttis talle kohmetult järele. Oli see siis wõimalik, et Agathe seda oli ütelnud? Ei, ei, paha unenägu narris teda. Niisugusesinglikehas ei wõinud elada niisugune deemon, on ja niisugused roosihuuled ei wõinud nii piltawaid sõnu ütelda.

Ja ometi, ta oli temale ütelnud: "krabbetjel!" Talle tult meele sisseen enam kui kohesja aasta eest, mil nad mõlemad weel olid olnud lapsed. Agathe oli temale ka siis seda ütelnud, kui ta oli tahtnud seada ta juukseid ja sellega ei olnud hakkama saanud.

Weelehekkitult largas Jaan püsti.

Tema kõwerad sõrmed oli ta temale ette heitnud, kõwerad sõrmed, mis olid ta walu ja wiletsus, millest ta häbi tundis ja millepärast ta ei julenud teiste hulka minna. Nii rikkalikalt oli ema loodus teda warustanud iludusega, waimuga, luulelennuga ja talendiga, aga et seda kõik wäärtusteks teha, oli ta temale annud ilutud käed kõwerate sõrmedega. Aga sellegipärast, just selle kinste, tahtis ta maalriks saada, sest et ta süda teda sinna ajas. Kas ei olnud temale kaupmehena samati tarwis käsi tule pidamiseks, miks ei pidanud ta nendega wõlma plintšit tarwitada?

Kui sügawasti oli Agathe teda haawanud — Agathe, see olewus, teda ta kui oma ideaali jumaldas ja palawasti armastas. Ja nüüd näis ta armastus netu sõnade ja inetu naeru tagajärjel palju kaotanud olewat oma palawusest.

Murtult toetus ta plataanile ja wõttis tardunult oma ette; temas woogas meelik mõtetemert, kuid ainuist ei jaksanud ta kindlasti tabada. Ja nii ei märganudki ta, kuidas õhtu eha taewaäärel aegamööda kustus ja õõ saabus.

Wiiimats ärkas ta ja märkas, et üsti atas wõttis. Kõik külalised olid majja kadunud, sest sügisene õhk oli õhtul külm.

Ta tahtis Agathele ja maalmale näidata, et ka sest inimesest, kel kõwerad sõrmed, wõib saada suur kunstnik. Ta tahtis oma waimuga ja luulelennuga luua midagi suurt ja sundida

seba kõrki, tardunud südan wähemalt imestusele, kui ta et osanud armastada.

Ta sihwakas teha sirgus selle mõtte puhul ja ta silmad wälkusid waimusiuses, kui ta oma juukseid raputas ja nii oma minewiku näis enestest maha puistawat.

Jah, pattud, nahasföödetud ärraamatud ja kritfeldawad hanesuled, kwiitungid ja arwed oma tardunud arwudega pidid tal ainult weel mälestuses edasi elama. Weel täna pidi onu kuulma, et ta tahab maalriks saada. Mynheer armastas ning toetas kunsti ja teadust, eriti maalrid — wähest tahtis ta olla temalegi kasulik.

Serge tult oli pilwed taewa all latali ajanud; sirawas toreduses seisis täheb taewa tumedas laotuses; tui oli ajajooksul omandanud oma hiilgawa kullakära ja piltamist oma teed jatkand; kangel kõhises meri oma poliitwana ja siiski nii wõlurwat wiisi; roosid lõhnasid joowastawalt oma oksarikastes hekkides ja teised lilled muruplatšidel. Näis, nagu oleks tahtnud loodus kõik oma toredust lemitada geeniusse terwitamiseks, kes nii äkki oli wabanenud oma kätetest.

Elias Asselwyni külalised olid koju lätnud ja ritas kaubaherra tahtis weel enne oma tuppa minemist wäikest jalutusäikta teha läbi oma lillelise aiaparadiisi, kui ta nägi äkki Jaani oma juure tulewat.

"Kus olid siis sina fogu õhtu?" küsis ta otsaest librutades ja käega üle juuste ägades.

"Wiiibisin kõik õhtu Teie ligidal, onu," wasta noor mees.

"Aga sa ei mänginud kaasa," ütles wana herra. "Mis tähendawad niisugused unistused?" jattas ta lühitepe waheraja järele pehmesti, kui Jaan midagi ei wastanud: "Sa tead, et minu südamlikum soow on sind, kui minu maja ja waranduse pärijat, minu ristitütrega, Agathega, paari panna; aga sina ei tee midagi selle minu soowi teostamiseks; ilal ei näe ma sind tema sellis."

Jaani pea wajus norgu.

"Mina soowiksin seda juba," ütles ta taselest, "aga Agathe — tema ei taha."

Kaubaherra jahmatas ja pani oma parema käe esimehe sõrme oma suure kongus nina peale. "Sa oled temaga siis juba rääkinud?" küsis ta.

"Jah," wastas Jaan.

"Ja — jutusta ometi! Kas pean ma sinu suurt wiimse kui sõna wälja kiskuma?" hüüdis mynheer peaaegu pahaselt.

"Sa muidu ilmutab ta minu wastu igal juhuljel põlgatust ja armastab mind wõõraste ees häbistada, nagu tänagi. Tahisin ta pitsilleiti roostotaste küljest wabastada ja rebisin selle

katki; ta nimetas mind, ehk küll edem von Kall seal juures oli, „krabbetjeks“ ja kirus minu kõveraid sõrmi.“

„Srn, hm, see on küll paha,“ tähendas wana mõttikult, „aga mina tahan ta isaga rääkida. Kas ja teda siis armastab?“

„Enam kui ostan ütelda,“ wastas Jaan mõttikult, „aga nüüd, mil ta mind häbistas, on mul, nagu oleks mu armastus sellega surnud.“

Mynheer ei olnud wiimseid kuulnud wõi mõistnud, sest Jaan oli tasa rääkinud, ja sel- lepärast jättas ta:

„Jaan Bril on mõistlik mees. Tema tahab oma lapse tulewiku kindlustada, sest warandusest ei ole tal palju enam järel. Ja kui isa teda noomib, küll ta sinu siis ka ju wõtab.“

„Onu,“ tähendas Jaan kogeledes, kuna ta filmas sarama lõid, „andte mulle andeks see, mis Teie nüüd ütelda tahan, aga minul on oma uhtus ja ma ei taha saada tema mehe's, kui ta mind ei armasta, waid ainult häda pä- rast wõtab, sest et ma Teie pärija olen.“

Elias Asfelyn ei olnud seda wastust ooda- nud, aga see et paistnud talle mitte olewat wastu meelt. Ta waatles oma wennapoega ai- nult uurtwalt ja ütles siis pead noogutades:

„Etotsi ei ole asi weel nii kaugele ja selle- pärast ei maffa meil selle üle weel pead murda ega wihastada. Heab ööb, Jaan!“

Ta andis noorele mehele läti.

Jaan hoidis sellest kinni ja ütles:

„Weel üks sõna, onu.“

„Mis ja soowid?“

„Kas olete nõus pikemale jutujamamisele?“ küsis Jaan.

„Kui asi tähtjas, et teeldu Elias Asfelyn ilal seda tegemast.“

„Aft on tähtis.“

„Hea küll. Ilm on ilus — jääme aeda. Ütle mulle, milles asi seisab.“

Jaan Asfelyn läts kõlise onu seltsis ala laiale teele ja kogus oma mõtteid. Süda põl- sus tal sel hetkel, mis ta õnne pidi otsustama. Ta ei olnud arwata wõinud, kui raske oli nüüd ainuist sõna suust saada. Kuid see pidi olema.

„Ma ei wõi kaupmehe's jääda!“ ütles ta wiimaks ja filmitses selle juures terawasti onu nägu. Selle paksub põsed tuifasid filmapilgu ja ta filmades kiirgas midagi äraandlikult, aga see kõik kadus lohe, ja Jaan wõis ju wiletsal kuupatstel ka elsinud olla.

„Ei wõ? Mispärast et wõi ja?“ küsis mynheer rahulikult, nagu ei oleks fin jutt ol- nud eluõnneft, waid mõnest tühjast äriasjast.

„Sellepärast, et tahan saada maalriks, kunst- niuks,“ ütles Jaan kõite julgust koondades.

Nüüd oli mynheerit sildealt näolt selgesti näha imestus.

„Maalriks?“ ütles ta wiimaks ja wangu- tas mõttikult pead. „Ja see mõte tuli sulle täna, mil Agathe sulle teatud nime andis?“

„See mõte oli mul juba ammu, otsufele mis mu aga Agathe täuane põglif „krabbetje.“ Ma tunnen päha wõimustust oma südames, ja pean maalriks saama, sest muldu ei wõi ma kauemini elada.“

„Mitte ärewaks saada! Me wõime kõik ra- hullikult rääkida,“ rahustas kaupaherra noort meest. „Kõige efiti üt- le, mis ja minu poolt ootab?“

Jaan filmitses wana herrat, nagu oleks ta tahtnud tema näolt midagi lugeda. Waks nägu läikis kuwalgel, aga ei liikunud.

„Et midagi,“ wastas Jaan kurwalt.

„Sul on õigus, mu poeg, ja ma rõõmus- tan, et ja mind meie kowzelamise ajal ole- nii hästi tundma õppinud. Sina pole ju mi- nusi ärartypuud ja sinu ema on uhke naine, kes ennast ei lase segada; ma imestasin kuue aasta eest üldse, et ta sinu minule andis. Aga mis punitub sinusse, siis toetada me sind et wõi. Mitpalju kui mina sind tunnen, ei wõtaks ja mu toetust wastugi, aga muibugi jääb minu juure, kuni oma asjad oled korraldanud. Kui sul maailmifest himu täis saab, siis wõid tagasi tulla ja ma wõtan su kael kael wastu. Ma ei sunda uskuda, et niisugune tubli kaupmees, kui sina selleks minu juures oled saanud, ka sama tublits kunstnikuks wõib saada. Kui ja siis selleks et saa, siis et taha mina sinu õnne- tuses süüdlane olla.“

„Ma tänan Teid, onu,“ ütles Jaan kerge- mini hingama hakates.

„Mis eest? Kas teen ma sulle midagi head? Ei. Lase enesele homme kõik wälja maksta, mis oled ajojooksul sinu kottu hoidnud. See aitab ju õpiast üle, kui ja maalrina sama hästi ostad arwestada kui fitamaani. Heab ööb, mu poeg!“

Wana kaupmees surus noore mehe oma rinnale ja suudles teda.

Jaan wõttis Etiafe kae ja surus selle oma huultele.

Etis lahkus ta rõõmsa südamega.

Kuu paistis imeilusasti. Efitimeft korda fil- mitfes Jaan kuupatistel seiswate killede suure- pärast wärwimängu täis õnne ja rahulolemist ning hingas weel kawa täiel kopsul kosutawat õõõhku.

Kui Jaan Asfelyn wiimaks maija tahtis minna, möõdus ta kassawõlwikliku trelidiega aknast. Seal paistis tulekuma ja ta astus

lähemale vaatama, kes seal veel nii hilja lõõtab.

Elias Asfelyn istus oma puldi ees ja arvestas, siit-sealt raamatutest arvustid kokku otsides.

Jaan tundis seda raamatut; sellesse olid ta kofuhottud summad üles tähendatud.

Kui Jaan järgmisel hommikul wilmast korda oma puldi juure astus, maksis see talle suurema summa wälja ja sulus ta imestawa suu külmusega:

„Kas on sul veel meeles Van de Belde?“

„Tahsin just tema juure minna paluma, et ta minu oma õpilaseks wõtaks,“ wastas Jaan.

„Ma ei wõi sulle soowitust kaasa anda,“ ütles kaubaherra, „sest et ma sinu kawatussega nõus ei ole. Aga wii temale terwitseid wanalt Asfelynil ja palu teda, et ta mind kord jälle vaatama tuleks; minu kogus on uust maale, mis teda tohiks huiutada.“

Jaan flmittses wana meest ja raputas pead, sest ta ei saanud temast aru; see mees lähtis ta pärandusest ilma ja andis talle omelt kobe palju enam kui talle waja oli; ta ei olnud tema kawatussega nõus, ja awas talle ise omelt hüllgawa tulewiku. Jaanil oli ainult üks mõte, et Elias Asferynil temaga üli head mõtted olid, ja wallatud sellest weendumusest, kummardas ta wana mehe kätt juudlema.

Elias Asfelyn laelustas teda südamlult.

„Soorwin,“ ütles ta tafalest wärisewal häälel, „et sinust saaks suur maaler, ja wõib olla — sinust saadki!“

Jaan nuttis ja märkas, et ta kaubaherra põsed märjad olid.

„Ja Agathe?“ küsis Elias tasa.

„Jäta tema, onu,“ wastas Jaan tusaselt, „tema ei wääri minu ustawat armastust!“

Sõunaajal rlietus Jaan hoolikalt oma püha-päemarieteske, mis tehtud tumepunasest sammetist ja mil lihakarwa atlasest puhwid. Nõnda oli ta wististi ilusamatest noortest meestest Amsterdami, eriti, et ta kõwerad sõrmed latade, kalliste pitside alt wälja ei paistnud.

Eiis walis ta oma joonistusest mõned wälja, mis talle kõige paremini meelbisid. Aga üks neist kujutas ilusat Agathe Brill, kord kuidas ta peeglit ees seisid, kord tikkimiseöö kohal kummardades jne.

Jaanil piik tumenes neid lehti waabeldes ja piljar weeres tal üle põskede.

Wilmast tuli aeg minna. Ta pani oda wõõle, sulekübara pähe ja läks, süda põlsumas, joonistuste mapp kaenlas, teele.

Warsti jõudis ta Van de Belde maja juure. Ta käed wärisid, kui ta raste, fileda koputus-

nutia kätte wõttis ja sellega uksele lõi, nii et koda lajas.

Sammut läheneid seest, riim lükkati eest ja üks wana naisteentia küsis ta soowit järele.

„Kas meister Van de Belde on kodus?“ küsis Jaan südant rinda wõttes.

„Minge üles tema juure, ülewal just trepi wastas seisab ta ukse,“ wastas wanake, kes tulijat tähelepanelikult oli flmittsenud.

Jaan noogutas tänades pead ja sammus trepist pikkamisi üles. Uksele koputades et jaanud ta toast wastust.

Eiis awas ta ukse ja astus sisse.

Van de Belde ateljee oli kõrge, kolme suure aknoga waqustatud tuba, mis kõige kummaltsemat nähtust pakkus. Seinad olid kaetud toredate pooleldi wõi täitja walmistestud maalikadega, kawadega, kuulgate reljeefidega ja antiik-kujudega; toredad mööblid tumedaks beitsitud tammepuust ja ritkalikult nitkerdatud, seisid igal pool; India waiwad katid pörandat ja kõrgeid ukse; suur kogu ilusaid ja huiwitawad asju wõõrastest maadest katid laudu ja kappe, juured Hiina waid ja kiwinõud Delfsti täitid wahesid. Kaminatohale olid ühe hõberaamis seiswa Weneetsia peegli kabele poole kõrwale asetatud kallid wõõramaa sõjaritkad.

Sammastusest ja imestusest tumm, flmittses Jaan seda löke; ta oli nagu pimestatud ja nägi waewalt Elias van de Belde, kes maalraami ees istus ja maalis, ise selle juures luse-tilikta Itaalia wiisi wäljastades.

Maaler ei olnud Jaani tulekut märganud, sest et waiwad ta sammude kaja sumbutasid. Restis kaua, enne kui kohmetu Jaan niikaugele toibus, et kõhatades meistrit tähelepanu julges enesele pöörda.

Nüüd pööras Elias van de Belde, tooford alles lestimistes aastates, ümber ja heitis pika piigu ilusale poofile, kes punastas ja kohmetult müüsi läes keerutas.

„Mis ja tahad, mu poeg?“ küsis ta lahkesti.

„Kas Teie olete maaler van de Belde?“ kogeles Jaan arglikult.

„Elias van de Belde,“ naeratas see, sest noore mehe kohmetus näis talle nalja tegewat.

„Loon Teile terwitust oma onult, kaubaherralt Elias Asfelynil —“

„A, minu wanalt sõbralt Asfelynil,“ yattestas meister ta kõne, tõusis ja astus Jaanil ligidale. „Kuidas käib ta läsi — kuidas ta elab? Ilusast Itaaliast tagasi jõudmisest saadik olen teda waewalt korra wõõduwalt näinud.“

„Tänan Teid, meister,“ ütles Jaan, kellele kuulja mehe armastuswäärus julgust andis. „Minu onu elab hästi. Ta lasseb Teid paluda,

ei teha oma küllaskäiguga austaksite, kui Teil kord igaw on ja midagi teha ei ole. Ta on oma wiimastelt reisilt Inglismaalt ja läbi Hollandi hulga uust pilte kaasa toonud, mille kohta ta Teie otsust soowiks kuulda"

"Oleksin kord kufumatagi tulnud," ütles van de Belde lahkesti naeratades, nagu ta üldse oii wiisatas ja peen mees. "Aga mul on praegu palju tööd ja olen abilitseta; õpilast leidub harwa ja wiimane lahkus eile õpsel ning läks sõtta."

Jaan jahmatas röömsasti.

"Oh herra! hüüdis ta wäikewalt filmil. "Mis sul on?" küsis van de Belde imes-tades.

"Aga kohmetus julgus noore mehe suu. "Sul on midagi südame peal?" küsis maaler, sest et ilus noormees, kel nii tulised filmad, te-male meeldis.

Jaan noogutas oma walget pead.

"Määgi wabalt ja kartmata. Mina annan sind wististi, kui see minu wõimuses seisab!" kiinitas meister.

"Oh herra, kui Te tahate, wõimuse Teil selleks on, siis oleneb see ainult Teist!" hüü-dis Jaan.

"Noh, ja siis?"

"Tahaksin saada maalriks," puristas Jaan ja waatles maalrit paluwalt.

Van de Belde nägu oli weel lahkemaks läinud, kui noore mehe soowi kuulis ja küsis:

"On sul selleks siis osawust?"

Jaan kibutas kulme ja näitas oma kōwe-raid sõrm; nii et meister otse jahmatas, seda aga kaastunde ja takti pärast ei näidanud.

"See on paha," ütles ta, "sest sul on palju rakust wõtta."

Jaan pea wajus kurwalt longu.

"Aga eks me saan näha," lohnatas teda maaler.

"Tehke minuga ainult katset," palus Jaan. "Käed et ole ju maalimise juures peasjad, wõi arwate Teie, herra et ainult sõrmedeaga olete need toredad maalid siin maalitud? Ei, Teie maalite kui eht kunstnik pea ja südamega — ja need toon minagi kaasa."

Van de Belde naeratas heakskiitwalt. See pois meeldis talle ita weel enam.

"On sul mõni proow kaajas?" küsis ta.

"Siin!" wastas Jaan ja ulatas kunstnikule mapi oma joonistustega.

Õdige peal seisik Agathe Brill weetlew pea illed juustes.

Raua filmitfes maaler neiu imearmsaid näo-jooni ja muste filmi, mis talle nii edewalt wastu waatasid. Ta nägu selgus. Siis tõm-

bas ta pelgliku poisi oma rinnale, suudles ta otsaesest ja ütles selmitfalt naeratades:

"Sinust saab suur maaler, kui sa selle pea ei ole maalitud ainult südamega."

Ta ähwordas punastawat Jaani sõrmega, paut mapi lauale ja pööras oma pildi poole.

"Siimitse kord seda pilti siin," ütles ta. "Kas on ta walmis, wõi paistab sulle midagi silma, mis korras ei ole?"

Jaan usselyn astus üsna lähedale ja silmitfes ainult pealiskaudselt kawalsetud pilti tähelepanelikult.

Siis ütles ta:

"Teie olete küll kunstus meister, kerra, aga kui Te seda minult küsite, siis on see katse ja mina pean wastama, nii kuibas wa mõistan. Mina leian, et parempoolse hobuse tagumised jalad et ole õiet maalitud."

Selle juures waatas ta maalrile pelgikult otja.

Etikas van de Belde filmitfes ta ise tähenda tud hobuse tagumist jalgu ja noogutas nae-ratades pead.

"Tänastest saadit oled sa minu õpilane! Mis ju nimi on?"

"Jaan usselyn, herra," wastas Jaan ruttu.

"Hea küll, Jaan," tähendas kunstnik lahkesti, "seo oma asjad kodus kimpu, sest mina armastan, et minu õpilased minu juures elawad; seal on üks walge ilus tuba wastu aeda; seal et tunne sa oma pimedada moja pundumist. Sa näüd ju-malaga. Wõi oma omale minu poolt palju ter-wist — tulen warsti teda waatama."

Kuibas Jaan usselyn wälja, trepist olla ja tänawale saanud, ei teadnud ta. Süda tahtis tal lõhkeba, sest et ta oma hõistele ei saanud õhtu anda, nagu ta seda soowis, ainsas hõista-mises sügawast rinnast...

* * *

Rohm aastat on pikk aeg, aga noorus lend-dab sest läbi õnne ja soowastuse tiiwul.

Ra Agathe Brill on nad läbi lemmanud ja nüüd, kui ta tagasi waatas, näisid nad olewat ta meelest nagu lustilik, päiksepaisne kewade-unelm; mingisugune kare õnnetusetuul polnud neid pundutanud; röömsasti ja naerdes oli ta rutanud peolt peole, lõbult lõbule, tantfides ja lauldes. Murdunud tuulelehwit, kaotatud ehte-ast, kätsejend leit olid olnud kuni wiimse ajani ta ainsad walud — ja need et tähendanud palju, sest Jaan Brill et Ingenud seda raha, mis ta lemmik iga tuule poole ehteasjade eest lalali loopis.

(Järgneb).

Karjatus.

Rumeenia kirjanik Mihail Sadoveanu.

Seda on juba palju aega tagasi. Tookord reisisin ma Rumeenias kaetud wankris. Kaks tugewat mägestikuhobust wedasid seda sihitult tundmatutel, pikakadel teedel.

Ühel wihmasel sügispäewal jõudsin ma üksikusse, tumedasse linnakesesse — suur kogu määrinud majasid keset piiritumat lagendikku.

Sinnamaani polnud ma seda linna-kest weel näinud, ei olnud temast weel midagi kuulnudki, ja seitsaadik ei ole ma sinna ka enam saanud, olen isegi ta nime unustanud.

Seisin wiletsa wõörastemaja külma toa räpase akna juures.

Kurb wäljawaade. Majad seisid nagu mahajäetuna ja tõstsid oma kõrged katused üles paksu uttu. Paremal ja pahemal pool seisis kitsas tänaw, täis pori ja weeloike. Wõörastemaja wastas seisis sepikoda, kust kõlasid tugewad wasarahoobid ja paistis hele tulewalgus. Ja katustelt, mis ligistikku, woolas maha peen uduwihm nagu ämblikuwõrk.

Igal pool waikus, mida ainult sepi-kojast kostwad waljud wasarahoobid segasid. Pimedates majades läks siin-seal mõni aken walgeks, ja kollakas walgus, nagu wärisew kuldniit, läkitas oma paiste wälja pimedasse sügisõhtusse.

Wajunud mõttesse, seisin ma pimedas ja külmas toas akna juures. Oo kaisutas nüüd kogu majastikku. Raske udu näis laskuwat ka minu rinnale, ja lugemata mõtted käisid mul peast läbi. Mõnikord hakkasin wasarahooppe lugema, esiti tumedamaid, mis midagi peksid, ja siis heledamaid, mis paukusid, ja lõpuks lõõtsa raskeid ohkeid. . . Ja lühikestel pausidel kuulatasin ma raskeid tilkasid, mis korralikult ja kõlisevalt, nagu oleksid nad kukkunud kristallnõusse, katuse torude kaudu alla tänawkiwilede langesid.

Natukese aja pärast hakkas hele sepikoda minu tähelepanu äratama. Kaks kuju, üks hiiglasuur ja teine wäike, liikusid jõurikkalt walguse käes, tõstsid ja langetasid wasaraid, nii et alasilt sädemewihud laiali purtskasid. Kui wa-

saralöögid waikisid, hakkasid lõõtsad nohisema, ja ühel niisugusel hetkel sain ma hiiglase tusast nägu näha. See pidi meister olema. Tal oli nõgitanud nägu, mille peale langes tihe juustesalk, kaks põlewat silma nagu hundi-silmad, paks nina, ja punakate, lühikeseks lõigatud wurrude ning suure lõuahabeme wahel kaks paksu, põlenud, musta huult.

Ta astus pikad sammud, kahmas pihtide wahele õõguwa raua ja hakkas seda wasaraga taguma. Ning ümarguse tule paistel näisid olewat ta habe ja juuksed wasekarwa.

Ma awasin akna.

Wasaralöögid kõlasid waljemini minu tuppa, ja niiske udu löi mulle näkku. Nüüd kuulsin ma selgemini wihma sorinat ja weetilkade kukkumist weeloides. Oo oli niiske ja külm ja mulle näis, nagu oleks linnakene olnud täitsa mahajäetud, sest tänawal polnud näha ainuski inimest. Mitte kaugel minust, ridwa külge riputatud, heljus õhus heinapärjakene.

Rasked wasarahoobid käisid tardunud linnakese waikusest läbi. Kuid nende waikimise puhul näis järgnew waikus waikiwatele majadele wastawat. Siis hakkasid kaks maja põhjapoolisel küljel seiswat akaatsiapuud tasakesi ja kurwalt kohisema, nii kuidas surnuaia puud õhtuti kalmude kohal kohisewad.

Kui kaua ma nii olin seisnud, ei mäleta enam. Wasarad wuhisesid, lõõtsad nohisesid, wihma sadas — ka mind waldas tarretus, mis linna kütkestas. Teraw, külm tuulehiiling jooksis äkki aknast mööda ja äratas minu mu tarretusest.

Wihmasadu kõwenes, tuul suurduis — wali, käratsew sügistuul. Walged udupilwed möödusid ja wihma sadas tihedalt, külmalt. Huludes tormas tuul tühjadel tänawatel, heinapärg kiunus ja krägis ja kurwalt kohisesid akaatsiad, nagu oleks neid piinanud walu. Tuul tormas ja tormas, lõgistas uksi ja aknaid, kolises korstnaski.

Linnakene näis ärkawat — sügistuule äratust kuuldes. See oli kurb, õudne muusika, ja walgustatud sepikojast tulewad wasaralöögid näisid selle metsiku wiisi tarwis takti lööwat. Koe-rad hakkasid haukuma ja nende hulumine kajas nagu sarwehääli läbi sügawa pimeduse.

Äkki näen ma üht inimest tänawa lõpul esile kerkiwat. Kes wõib see olla?

Wajaduseta küsimus — isegi kui ma teda kõige lähedamalt oleksin näinud, ei oleks ma teda ometi tunnud. Keegi wõõras — wari, kes möödub, mõtlesin ma. Ta läheneb ettewaotlikult ühele suurele majale, kust tuli paistab, ja kaob siis äkki müüride warju.

Pingutatult waatan välja. Seda maja ja sepikoda pole midagi lahutamas. Maja on kaugemal tagapool ja sepikoda ees tänawa ääres. See maja kuulub kahtlemata sepale. Jah. — Ja sepa naine on weel ülewal.

Nõnda mõteldes, näen warju jälle. Ta läheneb aia äärt mööda ja wahib luugi pragude wahelt tupp. Kord läheneb ta porist läbi minnes, kord kaugeneb ta jälle. Wali sügistuul walab teda wihmasse, ja sepikojas oigawad raskesti lõõtsad. . .

Wari peatab hetke nagu kaheldes, siis läheb ta otsustawalt walgustatud ukse juure. Nüüd saan ma teda selgesti näha. Ta on habemik mees. Seljas on tal kuub pikkade siiludega ja jalas lühikesed kitsad püksid. Kingaotsad on tal püsti. Ta wõtab käed püksitaskust, wajutab seenemoodi kübara sügawale pähe ja poeb sepikotta.

Wasarahoobid ja lõõtsad peatuwad. Tuul on pisut waiksemaks jäänud — ma kuulen rääkimist, kummardan aknast välja ja kuulan.

„Tere õhtust,“ ütles sepp.

Mees wastas.

Hiiglane on wasara alasile pannud ja käed püksitaskusse pistnud; nii seisab ta habemiku ees.

„Mis on? Mis sa tahad?“ küsib ta waljusti.

Mees waikib ja waatab õpipoisile. Sepki pöörab silmad sinna, wõtab taskust raha ja wiskab poisile.

„Mine ja too pakk tubakat!“

Poiss läheb välja.

„Mis sa tahad?“ küsib sepp uuesti.

Habemik waikib, tõmbab kuue rinna kohalt koomale, astub läwele ja waatab wäljas terawasti ringi. Siis läheb ta sepa juure ja sosistab temale midagi kõrwa.

Sepp jääb kiwistunult seisma, wihased silmad habemikul, kes ruttu pead noogutab.

„Mis? Sina nägid seda?“

„Jah, nägin. . .“

„Nüüd, täna õhtul?“

„Jah, täna õhtul...“

Sepp kummardab, kahmab parema käega wasara ja pahemaga pihid, segab tuld, wõtab sealt tulise raua, paneb alasile ja hakkab seda ägedasti taguma.

Tuul on pisut rahustunud, kergesti ohates möödub ta minu aknast.

Sepp peatab.

„Mine kuradile!“ ütleb ta leekiwail silmil. „Eile sa waletasid. . .“

„Eile,“ wastab habemik läbi nina kostwal häälel, „nimelt! Kas usud, ma räägin ainult sellepärast, et mulle midagi annad? . . .“

„Hm! Kust sa maija tulid?“

„Kust? Siit läbi wärawa!“

„Otsel Näed? Sepp see on, tema puges siis tagauksest välja! . . .“

Sepp kibrutab kulme ja tõstab wasara — habemik põikab kõrwale, wasar langeb rauale ja hakkab lööma. —

Hiiglane peatab uuesti.

„Sina nägid seda? Ise oma silmadega?“

„Muidugi. . .“

„Too mulle sealt see pudel. . .“

Tuul piitsutas wihmapiiski ja kohises akaatsiates.

Punase ninaga mees tõi rohelse pudeli. Mina ei kuule sõnagi, näen aga, kuidas hiiglane pudeli suu juure paneb ja sellest tubli lonksu kummutab. Siis ulatab ta pudeli habemikule, kes pea kuklasse ajab ja kaua sellesse seisakusse jääb. Siis ajab ta enda jälle sirgeks, waatab pudelit wastu tuld ja paneb selle uuesti huultele. Kui ta peatab, märkan ma, et ta nina on läinud siniseks ja nagu wasekarwaseks.

Siis paneb ta pudeli jälle nurka, läheneb sepale, sosistab talle midagi kõrwa ja wangub välja.

Ta läheb hoolimatult läbi tänawapori sinna poole tagasi, kust ta tulnud, kord pahemale, kord paremale poole tuigerdades, nagu oleks teda tuul lükanud.

Sepp on sügawas mõttes. Ta seisab, wasar käes, põlenud huuled awali, ja wahib tulle. Äkki hakkab ta wihaselt wasaraga taguma. Jälle peatab ta ja mõtleb.

Siis läheb ta mõned sammud baraki tagaseina poole ja wahib läbi praomaja poole. Sealt paistab ikka weel kollakas tuli.

Ta tuleb tagasi, puistab wana raua tulle ja tõmbab lõõtsa. Tuli loidab põlema, sepa habe ja juuksed läigiwad kui wask.

Wihaselt wahib ta oma ette.

Õpipoiss on tagasi tulnud. Sepp wõtab tubakapaki ja pistab taskusse, kahmab siis wasara, wõtab tulise raua ja hakkab seda wihaselt taguma. Ka õpipoiss taob ja sepikoga kõliseb aina.

Siis lõpeb lärm. Hiiglane mõtleb, wasar käes.

Äkitselt pöörab ta õpipoisi poole, ütleb sellele midagi ja läheb siis tagauksest wälja. Läbi pimeduse ja wihmajälgiwad mu silmad teda. Nagu wari eksib ta õues ringi. Läheneb uksele.

Mis ta seal teeb?

Usun, ta on ukse kinni pannud.

Ta kaob pimedasse — tuleb jälle nähtawale, kaks suurt, warjumat olewust kargawad ta ümber. . . Kaks koera. . .

Mis tahab ta teha?

Ta tuleb jälle walgustatud sepikotta — üksi, — raske wasar käes, räägib weel midagi õpipoisiga, läheb siis wälja tänawale ja poeb plangi äärt mööda edasi. Õpipoiss jääb rauatükki taguma. Sepp läheb läbi weeloikude, üle tänawa — weel näen ma teda ta oma maja tagaküljel.

Ja siis kaob ta.

Wali sügisetuul kohises kõwemini ja puistas raskeid wihmapiiski rabinal maha. Kurwalt kõlas see — nagu walukisa, pikk hulumine,

Äkki hakkas tuli sepamajas liikuma — jäi mõneks silmapilguks pimedaks ja tuli siis jälle nähtawale. Siis hakkas ta põgenema, ilmus ruttu ühe siis teise akna juure, et siis jälle hullus kiiruses esimest walgustada. Näis, nagu oleks kohisew sügisetuul majja pugunud ja seal nüüd tuld igasuuna poole puhunud.

Ja waata, üks aken awanes äkki, põgenew walgus walgustas ehmunud mehenägu, ja kaks hirmus pungis silma wahtisid alla õue. . . Aga wihased koerad õristasid seal waljusti.

Ehmunud nägu kadus, aken läks jälle kinni, ja tuli hakkas nagu ennegi akendest mööda põgenema.

Äkki kustus ta.

Maja näis olewat nagu surnud.

Kajas pikk karjatus — nõrgalt, nagu tuulest kantud. . .

Ei tea, kas minu meelest see nii ainult näis, või olin ma seda tõesti kuulnud? Selgesti ma seda ütelda ei tea.

Maja jäi wihmasajus pimedaks; akaatsiad kohisesid tasa, waluwärinas ja kurwalt, nagu surnuaias.

Weel enne koitu sõitsin ma edasi. Hobused wedasid mind sihitult tundmatuile teile. Sellesse linna ei ole ma enam saanud, ei mäleta enam ta nimegi. . .

Ja ometi, mõnikord tuleb mulle meele see hiiglane ta hundisilmadega, wasiste juustega ja põlenud huultega. Nii mõnelgi pimedal sügiseõöl kuulen ma kurba tuulekohinat, kaebawat winguumist, mis wõrdub weniwale surwehäälele, ja see minule ilma lõputa jäänud draama tuleb mulle meele. . .

Kewadel.

Andres Silla.

Noor kewade on ehitanud sillad maa peale walgusest ja wärwidest, ja lilled, roosad, sinised ja lillad, meil talwetusa wiivad südamest.

Mis oli must ja murelik, on walge, mis surmas sügis, elab jälle nüüd; õhk siniseks on muutnud taewapalge ja loodust katab roheline rüüd.

Just nagu wiljawihke taewast alla ju pillub päike, kõike kullates; ta hõbetab ja kuldab wetewalla, weepinnal mängides ja hullates.

Mets linnulaulust jälle helgib, huikab, kui peituks temas lõbus laulukoor, ja süda rinnas jälle tuikab, tuikab, kui oleks temagi siin jälle noor!

Detektiivimeister.

Rootsi kirjanik S. A. Duse.

Telefonihelin katkestas detektiivbüroo omaniku „Altonbladetit“ lugemast. Wäsinud ilmel wõttis ta toru kätte. Temal oli raske päew selja taga ja ta tahtis rahu saada.

„Halloo! Teie olete see?“ küsis noor ja wärske naisehää.

„Jah,“ wastas detektiiv wiiwitades, „muidugi olen mina see.“

„Noh, see on ilus, et Teiega ometi kokku saan. Helistasin Teile juba mitu korda, aga alati oli Teie telefon kinni. Kas rääkisite Egoniga nii kaua?“

„Egoniga? Ei,“ wastas John Bange, kes selle nimega meest ei mäletanud tundwat. „Ma ei ole tund aega üldse telefoneerinud.“

„Nii, nii. No jah, usun juba. Need telefonineiuud annawad alati waleteateid. Aga Egon helistas Teile. Ta wõib iga silmapilk siia tulla.“

„Niisiis, . . .“ ütles detektiiv weel aeglasemalt. Hää kajas pehmelt ja lauluwiisiliselt. Kahtlemata oli rääkija ilus neiu. Bange otsustas juttu jätkata, lma neiu ütle mata, et ta walesti ühnedatud. „Noh, mis Egon siis õieti tahab?“ küsis ta.

„Ja seda Te weel küsite? Muidugi Teile peent tükki teatada. Aga mina ei taha, kuulete, mina ei taha, et Teie temaga kaasa lähete.“

„Miks mitte?“ küsis Bange, kelles nüüd oli ärganud uudishimu.

„Sest et Egon nii jultunud on. Warem wõi hiljem läheb tal halwasti. Rahawahetamise büroos pöwa ajal riisuda tahta, see on ju ometi liigjulgas, mis?“

„Jaah,“ mööndas Bange, kes waevalt oma kõrwu uskus. Ta küsis eneselt, kas kõneleja tõesti walesti ühnedatud oli, wõi tegi keegi temaga nalja. „Kuidas — kuidas tahab ta seda toimetada?“ uuris ta edasi.

„Noh, see on ju üsna lihtne. Pärast lõunat, kui kinni hakatakse panema, läheb ta sinna — jutt on Windolfi rahawahetamisbüroost Drotningatanil. Siis on seal weel ainult kassapidajanna, kel kõik wäärtasjad käsitaskus, millega

ta nad peab wiima üles peremehe korterisse, kus Windolf nad heas ja kindlas rahakapis alles hoiab. Nii siis, sõber Egon uimastab kassapidajanna wäikse pistoliga, mis pauguta ja kindlasti töötab. Ja siis wõtab ta käsitasku ja läheb otsekohe wälja tänawale. Seal pidawat Teie teda autos ootama.“

„Niisiis . . .“ ütles Bange kokkudes. „Ja millal peab see kõik sündima?“

„Muidugi homme. Egon ei oota ilal kaua, kui tal mõni idee on. Aga töötage mulle, et Teie —“ siin peatas rääkija, kohe selle järele kostis jälle ta hää, nüüd aga kartlikult: „Mu Jumal tema tuleb!“ oigas ta. „Mitte sõnagi sellest, mis Teile ütlesin.“

Lühike ärahelistamine. Ja siis jäi kõik waikseks.

Detektiivbüroo juhataja oli kui uimane. Ühtlasi tundis ta enese olewat üliõnneliku. Siin oli tal ju suur number ees. Waleühenduse andmise läbi on taewas temale wiimaks ometi saatnud kriminaaloo, mis ta nime ühe lopsuga kuulsaks tegi. Ta teadis ju, et temas Sherlock Holmes uinus. Ja nüüd oli juhus talle annud wõimaluse tegu teha, mis enesest lugupidawa Leo Carringi kaugele pidi warju jätma.

Ta laskis enese kohe telefoni läbi ühendada direktor Windolfiga ja teatas talle, et weel täna õhtu tema poole tuleb. Olla tarwis kawalasti kawatsetud kallalekippumist tema rahawahetamisbüroole luhta ajada.

Kohkunud direktor palus teda ruttu tulla. Ja juba natukese aja pärast istus John Bange Windolfi toredas toas ning teatas talle oma kawatsusest, kuidas ta kurjategijat teo pealt tahta tabada.

„Sel puhul oleks jäme wiga, kui warga kinni wõtaksime, enne kui ta oma töö on teostanud,“ ütles ta. „Meie laseme ta tuppa tulla, kassapidajanna uimastada ja käsitasku tema käest üles kalli sisuga ära wõtta. Kui ta siis wälja läheb ja autosse tahab astuda, siis tulen mina esile.“

„Aga kas ei ole see liigjulgas? Mõtelge kui ta põgenema pääseb?“

„Mina wõtan wastutuse oma peale. Selle juures pole midagi kaotada, kui mina asja juhin,“ seletas Bange täis iseteadwust. „Wõite juba isegi arwata, et mina teda põgeneda ei lase, pärast seda kui ma suure waewaga ja peaaegu üleiniimliku kawalusega tema kawatsetud kuritöö jälgile olen jõudnud.“

„Kuidas Teie sellega ometi hakkama saite?“

„See on minu saladus,“ wastas Bange kõrwale põigates. „Nüüd aga oleme asja kohta selgusel. Ta tuleb homme täpselt kinnipaneku ajal. Mina olen siis oma meestega walwel. Teie omalt poolt ei wõta mingisugust abinõu tarwitusele, ainult kassapidajannat peate informeerima. Aga ärge temale ütelge, et see mees temale uimastawat wedelikku näkku pritsib. Siis ei julgeks ta meest wastu wõtta. Jutustage temale ainult, et mees teda pistoliga ähwardab ja et ta ei tohi karjuda ega kära teha, waid lasku sündida, et mees wõtab, mis tahab, siis ei tee ta temale midagi.“

Direktor Windolf polnud detektiivi ettepanekust mitte just waimustatud. Aga Bange rahulik, ülekäiw kindlus ja korratud seletus, et ta kõige eest wastutab, weensid ta lõpuks ometi.

* * *

Järgmisel päewal oli Windolfi raha-wahetusbüroo kassapidajanna hirmus rahutu ja alaliselt kaswawa närwilikkusega nägi ta kellaseierit äri lõpu-tunnile lähenewat.

Siis peatas üks auto ukse ees ja sellest astus wälja üks mustawerd noormees. Kassahoidjanna märkas oma imestuseks, et auto kohe selle järele edasi sõitis.

Rahulikult astus noormees büroosse, küsis raha kursi järele ja andis järgmiseks päewaks suurema tellimise.

Äkitselt sirutas ta käe ilma eelkäiwa hoiatuseta wälja ja selles läikis mingisugune asi. Kassahoidjanna tundis midagi märga oma näol ja pistwat walu silmas. Siis oli tal, nagu langeks üks käsi ta suule ja takistaks teda hingamast. Ta kukkus põrandale ja kaotas meelemärguse.

Mees kiskus ta käest käsitasku ja jooksis ukse juure. Aga wäljamineku asemel pani ta ukse seest riiwi. Siis

ruttas ta kontori sisemisesse ruumi ja sealt wäikese ukse kaudu koridori, kuhu Bange walwurid ei olnud asetanud. Oue oli ta küll ühe mehe asetanud, aga see ei saanud näha, et waras esiti alla jooksis ja siis trepist üles ruttas.

John Bange ise seisis meestega wäljas tänawal, ja seal oodati warast. Ka selleks juhtumiseks, et waras üle hoowi teise majja wõiks pääseda, olid ettewattuseabinõud tarwitusele wõetud ja sinna teele üks sõjariistus mees asetatud. Et aga waras samas majas trepist üles wõiks minna, seda polnud detektiw ette kawatsenud.

Juba kui auto kohe jälle ära sõitis, hakkas Bange kahtlema, et asi wõiks teisiti areneda, kui ta oodanud. Ja kui nüüd aeg möödus, ilma et keegi kontorist oleks ilmunud, läks ta lõpuks ukse juure ja leidis selle — riiwis olewat. Läbi ukseklaasi nägi ta kassahoidjannat põrandal. Lähemal silmapilgul oli ta klaasi purustanud ja ukse awanud — aga ainult nägemiseks, et — lind pesast wälja oli lennanud.

John Bange kirus, wandus, mõirgas. Ta näis olewat kui hull. Aga äkitselt tuli talle meele, et asi ehk nii hull ja kadunud ei olegi.

Ta laskis kontori ja wälisuksi walwata ning ruttas treppidest üles, mida natuke aega warem waras oli tarwitud. Ja pööningult leidis ta kassapidajanna käsitasku lahtimurtult ja selles oli — telliskivi paari ajalehega. Wargast mitte jälgegi.

Detektiw taipas, et see pööningu kaudu — mille uks lahti — esitrepist alla läinud. Ta läks sama teed mööda, küsis abilistelt ja kuulis, et majast praegu üks punaste juustega ja punase habemega mees wälja läinud ja täna-wat mööda edasi sammunud. Niisuguse wälimusega meest kinni pidada pole ju põhjust olnud.

Kõige parema meelega oleks detektiwibüroo ülem samati sala kadunud kui waras. Aga nüüd ilmus direktor Windolfi ärewnägu kontori ukse wähele.

„Noh, kas läks see Teil korda, Teie äraneetud weiderdaja?“ kisendas ta. „Kus on waras ja kus on käsitasku?“

„Tasku on — seal — ülewal,“ koheles detektiw.

„Ja raha? Seal oli arwata 40000 krooni — kus on raha?“

John Bange pidi möönma, et raha kadunud oli, ja et äraneetud waras weel wiguriwändana telliskiwi ja ajalehepaberis sellesse peitnud.

„See pole wõimalik!“ hüüdis Windolf. „Teie olete wististi hull. Telliskiwi! Kust wõis ta selle wõtta?“

„See kuulub mulle, kajasa nüüd kassahoidjanna hääl. Noor daam oli wahel ajal uimastusest ärganud.“

„Teile!“ kisendas Windolf ja kahmas meeletult oma peast kinni. „Usun, olete kõik hulluks läinudni.“

„Ei, mitte sugugi,“ ütles nei, tõsis ja läks kassa juure. „Kõige parema wasttõendusena on teil siin kõik,

mis õieti taskus pidi peituma. Mina olin see, kes raha asemel taskusse pani telliskiwi ja ajalehed.“

„See ei ole wõimalik! hüüdis Windolf särawalt.“

Jumal hoidku. See polnud ka minu idee. Kui Teie mulle wargusest rääkiste, helistasin ma detektiiv Leo Carvingile. Ja tema ütles. . .

„Noh, mis ta ütles?“

„Herra Bange on idioot,“ ütles ta. „Kui asi tema korraldada on, siis kaotate kindlasti kõik. Pange taskusse ükskõik mis wäärtuseta asju ja jätke see wargale. Tema juba selle sisu waatama ei hakka, enne kui ta on kindlas paigas.“

Umbusaldus.

Kristine.

Umbusaldus on hall inetu naine, kel wiltuwaatawad, tuhmid silmad, nagu seisaks nende ees ämblikuwork. Temal on käes suur külwinõu. Sellest küwab ta tuhka tuhandetele tublidele headele mõtetele ning kawatsustele, mil olid selged silmad ja mille küljes rippus ohwimeele ja truusüdamlikkuse hiilgus. Ja siis läks see korraga tuhniks ning närtsis.

Kui palju head julgust kohusetäitmiseks ja rõõmsaks teoks lämbub ju idus, kui talle wastu tuleb umbusaldus! Jah, wõib öelda, kui palju pahu idusid tõuseb tuhakorrast, mida umbusaldus oma ümber laiali puistab!

„Maailm ei tahagi seda ju teisiti, — ta ei usugi, et ma midagi paremat oskan,“ neile kibedatele unistustele jõuawad paljud oma elu kogemuste najal.

Kui kuri, inetu naine tasakesi uksele koputab ja läbi sinu ukseprao kõõritades sisse waatab oma tuhvide mutisilmadega, siis löö aga oma uks julgesti kinni, hoolimata sellest, et sa ehk ta pika nina ka ukse wahel lööd, sest tema on kuri kihwtisegaja, kes paremat ei ole teeninud.

Kuhu ta kord ilmub, seal wõtab ta laialt sohwalist ja raske on teda toast weel wälja kihutada. On ta ilmunud mõnesse abielusse, siis puistab ta tuhka kõigile rõõmudele majas ja tilgutab kihwti kõigele soojale elule, kuni see pikkamisi närtsib ja lõpuks surebki.

Iga teenistussuhe muutub rõõmutuks ja kibedaks, kuhu ta ilmub.

On sul tublid teenijad, ja umbusaldus sosistab sulle, et pane nende eest kõik luku taha, siis nad sinu maija juba kauaks ei jää, kui neil autunnet on, — wõi aga, nad hakkawad wiimaks tõesti maiustama ja warastama, sest teisiti sa seda neilt ja nähtawasti ei oodanudki.

Autunne on särasilmaline ja rõõmus taewalaps, — kus ta aga peab istuma umbusalduse seltsis ühes lauas, sealt lahkub ta waikselt ja kurwalt ja wäsinult ja tema seltsis lahkub inimese hingest ka kõige parem, mis seal leidub.

Sellepärast kihutage eneste juurest eemale see hall, inetu naine — umbusaldus, igast kohast, kus inimesed üksteise wastu head on!

Wana prohwet.

Läti kirjanik Jahnis Jaunsudrabini jutustus. Tõlkinud Karolus.

Talw oli tol aastal ränk ja kõwa, orus asuw paju kädises ja purustas omad mullased kaswud wastu terawat lund. Kaewu äärde oli kerkinud rohekas mägi, ületades peaaegu rakke ja oli waja alati raputada tuhka, et mitte kukkuda, weepaariga tulles ja minnes. Kergesti wõis isegi kukkuda kaewu. Kõikide hoonete katused olid kaetud walgete willaste katetega. Äsjata hulustul, püüdes neid laiali paisata. Ei, nad olid koetud aegamööda ja kindlalt, ja ta tegi nad weelgi kõwemaiks, wastupidawamaiks.

Kuid kuristik, kust wanad eidekesed toowad wäikesi poisikesi ja tütarlapsi, ei külma kinni isegi selle pakasema külmaga. Nii tõi ka sel talwel, otse Kolmekuninga päewa õhtul, Klīgi emake Kahrkli perenaisele noore poja. See oli Kahrkli perele isesuguseks külaliseks; ta tõi enesega kaasa justkui kogu talwe. Wanaldane naine tundis enese kohmakana selle wäikse, priske ja terwe külalise ees. Talle eneselegi ei paistnud omad käed küllalt pehmeina; need olid rakus ja soonised. Isegi, kui ta kallistades pani oma põse wastu wäikest näokest, tõmbus see kohe krimpsu. — Kuid süda oli sel wirgal emakesel weel noor. Ta laulis neidsamu kergeid, ilmsüütuid laule, mis esimesegi poja hälli juures. Wõib olla, olid ta laulud nüüd weelgi õrnemad, kui tookord, noorustuhinas. Kahrkli esimene poeg oli juba üheksateistkümmend aastat wana, tüse, laiade õlgadega noormees. Ta justkui häbenes esialgu pisut oma wäikest teekaaslast siin maailmas. Kuid wähehaawal sõbrunesid nad. Ning kui kätte jõudis pühapäew, millal wäike pagan tuli wiia kirikusse, siis ei lubanud suur wend kellegil teisel wõtta teda oma saani. Üsna lihtne: ei wõinud usaldada purjus inimesi ja wõõraid hosuseid. Ei, ainult wiija, tädi, istugu tema saani ja küllalt. Küll must juba teab, keda nad täna sõidutawad.

Nii sõitsid nad lühikeses wooris kirikusse ja sõitsid tagasi tublisti ära külmanutena. Teel oli kõrts. Paar ho-

bust ristseliste woorist pöörasid kõrtsi käsipuu juure. Naised jäid saani, mehed läksid kõrtsi ostma sigarid wõi muud suitsupoolist. Oli ka waja kiirel käel soojendada pisut ihu.

Kõrtsis laua ääres istus wana Laiden ja kõneles kõrtsimehega, kui ristiselised sisse astusid. Ta oli wähekesi „auru all“. Wana Laiden oli ühe rikka peremehe isa. Tema oli oma eluajal läbi kannatanud kõik saatuse koormad; peksnud ööd läbi mõisaherra rehte, sõitnud põletiswiinaga sadanded werstad. Kaunasesse, Riiga ja Wiitepski, oli see talwel wõi suwel. Laiden oli Kahrklitele kaugelt sugulane. Saades kuulda sissetulejailt, et nad Kahrkli ristiselised, läks wana Laiden sõnalausumata välja.

„Ah! Wana Laiden — ise!“

„Kuidas oleks, emandad, — kas me ei kihutaks kodu?“

„Mehi waja oodata!“

„Las mehed wõtawad mõne napsi! Meie aga wõime kihutada minema.“

Wana Laiden sidus ühe hobuse teise saani taha sundis seesistuja üle kolima teise saani, siis haaras ise ohjad pihku ja, kuna hobune pistis järsku kihutama, kukkus ise risti saani, naistele jalgade peale. Nii kihutasid joonelt suurteed minema, naerdes ja tagasi waadates.

Nii sõitsis wana Laiden, kõigile suureks üllatuseks, Kahrkli õue, kui teised weel hobuseid lahti rakendasid. Sidudes hobuse aidaesise juurde, läks ta tuppja ja istus lauda.

Peremees sai häbistatud. Ta nimetas isegi mõne jabura sõnaga, miks wana isa Laiden jäänud kutsumata: Ilm olnud liiga külm — õlu pole läinud hästi käärima.

Ei, wana Laidenile polnud waja ühtegi wabandust. Ta olewat ju nii parajal silmapilgul ristseist teada saanud, et paremini ei wõiwat enam soowidagi. Esiteks, pole waja olnud tulla jala, teiseks — ka lõuna olewat weel söömata. Ei, temale ei olewat waja määrastki kutsumist. Kas siis tema ei teadwat, et wanad ära unustakse, iseäranis siis, kui noored asemele tulewad. Kuid tema

ei olewat küll weel mitte kunagi puudunud sugulaste wõõruspidudelt, kui aga wähegi teadnud päewa ja tunni. Mullu, kui õetütreel olnud pulmad, tõusnud ta pulmapäewa hommikul warem üles ja wehkinud minema. Mis see ka olewat, need tühised nelikümmendkolm wersta! Ega ta küll wõõraste juure nii ei läheks, ei, ei — ilmaski!

Kogu suur laudkond kuulis wana Laideni madalat, pisut põrisedawat häält ja rõõmustas, et ka tema tulnud. Eriliselt rõõmsana näis majajaisa ise.

Siin karjatas kõrwal toas õhukese ukse taga wäike kirikuline.

„Oh Sa, Kõrge Jumal!“ hüüdis Laiden, „kust mina niisugune wasikas küll pärit olen, — istun lauda, ilma et piduperemeest oleksin näinudki.“ Ta tõusis üles ronis oma suurte jalgadega üle pingi, astus tagakambri.

Natukese aja järele tuli ta tagasi ja istus endisele kohale,

Kahrklis kallas suure klaasi wiina täis ja ulatas Laideni wanale. Ka enesele kallas ja lausus:

„Wäikese terwiseks!“

Laideni wana pomises midagi wastu. Teised ristselised pärisid naljatades tüksteise õhinal, mis ta küll leidnud wäikese juures head wõi halba. Kui Laideni wana wastusega ikka weel wiiwitas, hakkas nokkimine:

„Wõib olla näidati talle lapse asemel keedukulpi.“

„Oh, ei, — ta nägi kindlasti kahtlast; tal on ju kaks silma.“

Wanamees tegi, nagu poleks kuulnuki. Ta haaras suure klaasi ja hüüdis: „Terwiseks, kallid sugulane!“

Ja jõi klaasi tühjaks ühe sõõmuga. Siis urises ta midagi oma ette ja hakkas suurte suutäite wiisi sööma. Hambad olid tal walged ja kõwad.

„Kas on tõsi, et Sa olewat noorena kannud weskis trepist üles kuus wakka otri?“

Wanamees aina sõi.

„Mis tühja,“ sähwas teine wahele, „kust ta pidi saama nii suure koti! Suurustab aga!“

Nüüd muutus Laiden omal pingil pisut rahutuks.

Kuid peremees täitis uuesti klaasi ja tuli jälle juua.

Klaasi ära pannes, tõmbas Laiden wana peremehe enesele ligemale ja ütles:

„Halb on, kallid sugulane, lugu sinu pojaga!“

Wanamees ütles seda üsna tasa, kuid nii tasa, et kolmas ja neljas üteldut ei kuuleks, ei osanud ta kõneleda enam oma peigmehe põlwest saadik.

Silmapiilkselt katkesid kõik rääkimised, nagu oleks järsku ära wõetud kõigis walgus. Peremees kohkus hirmudes, siis naeratas, pööras siis kõigi teiste poole ja naeratas jällegi.

Ka külalised hakkasid sunnitult naerma. Üks teine püüdis naljata, kuid nali jäi kuiwaks, elutuks

„Mina pole ju Jumal,“ jätkas Laiden, „Kuid sellest lapsest pole elulooma.“

„Mis sa nüüd ajad jaburat juttu, wana tõbras!“ hüüdis wahele üks paksuwõitu perenaine suure musta tanuga.

„Joo parem weel üks kapa täis ja ütle ise: „Jumalaga maailmake!“ liss keegi juurde.

Ja wanamees jõi ka. Kuid maailmale ei ütelnud ta siiski mitte jumalaga. Jälle tõmbas ta peremehe kõrwa enesele ligemale ja sosistas kõwasti:

„Seda peab tähele panema, — kui nii wäike laps oskab juba waadata sulle silmi,“ — siin läks ta täishäälele üle, „siis ei wõi sellest wälja tulla midagi head. Ja siis, te olete pannud talle niisuguse saksa nime... Robert, no, mis nimi see küll on! Päh! Just kui nimedest puudus oleks olnud!“ Ja Laiden wiskas jälle ühe napsi. Siis ta sõi.

Kui õhtul kell lõi üksteist, päris Laideni wana, palju lõõwat see petis. Teada saades, et juba nii hilja, tõusis ta lauast ja walmistas minekule. Koduni oli wersta kolm ja waimude tunnil ei tahtnud ta kuidagi olla teel.

Ära joodud õlu ja wiin kiskusid teda küll ligi maad, kuid wana kõwa mees, wõitles wastu, ja saades uksest wälja, tüüris otse üle wäljade kodu poole. Lumi oli külmanud ja weel wõis kuulda raudset krudinat, kuigi wanamees juba ammu oli kadunud öö pimedesse.

Taewas wilkusid harwad tähed. Õhus hõljusid härmatise nõelakesed. Kaugel soodes praksus jää. Peremees

ja paar külalist, kes olid tulnud wälja waatama, kuidas wanamehel minekuga läheb, lõdisesid külma pärast ja liikusid tuppä tagasi.

„Ei olnud waja ära lasta,“ ütles perenaine, „niisuguse pakasega wõib weel, tõepoolest, otsagi saada.“

„Kui juba tema nii kergesti otsa oleks wõinud saada,“ rahustas keegi, „ei siis ta oleks ära elanud oma kuuskümmend kaheksa aastat. On saksad selga painutanud, on omagi osa teinud külma ja kuum! Kuid mis olnud, see ka jääb. Ja tõepoolest, tema kannab weskil trepist kuus wakka otri üles küll.“

Wähehaawal hakkasid jutud omama kirju ilme. Mõned walmistasid kodusõidule. Omad inimesed ja need, kes kawatsesid ööseks jääda, wabanesid pooleldi riideist, et ei oleks mitte nii palaw täissuistetatud ja kuumas auruses toas. Mõned mängisid kaarte.

Peale kesköö olid ülewal weel waid peremees kellegi kaugelt tulnud külalisega. Nad istusid ja westsid seda ja teist, nagu kunagi inimesed, kes harwa juhtuwad kokku.

Järsku paistis neile, nagu krabistaks keegi eeskoja ukse juures. Wähe aja pärast põrutas keegi wastu akent.

Mõlemad mehed kargasid kokkudes püsti ja waatasid teineteise otsa. Siis, kogudes julgust, läksid järel waatama, kes seal on.

Tuli sisse Laideni wana. Ta oli wäsinud ja ära külmanud Puhus paljastele kätele ja trampis jalgega wastu maad. Wõtaks pagan niisugust kella! Kui ta ära läinud, siis olnud ikka juba kindlasti kell kaksteistkümmend. Kuidas ta küll muidu oleks ära eksinud! Saanud wõrgutatud. Läänud ometi ikka waid otse mäekinku mööda kodu poole; kogu aeg aga paistnud, et mäekungas on kõwer. Ja tõesti, — lõpuks wajunud Likzi mäejalal olewasse kraawi. Nüüd saanud täiesti aru, kus kohal ta asub ja kuhu tuleb minna. Näinudki metsapalu lõppu ja kõrtsi akna tuld; kuid kui hakkanud minema, siis pöörunud

palu sootu teise külge ja tuli kustunud ära. Lausa, keegi tõstnud tal paremat jalga kõrgemale ja pahemat aga kiskunud waid tagasi. Lõpuks, pika käimise järele, märganud mingisugust ülisuurt küüni. Mõelnud juba sisse ronida ja magada hommikuni; kuid siis hakkanud kuskil üsna ligiduses haukuma koer ja tema murdnud minna, kui küün otse koerasihis. — Nüüd aga tulnud keegi wist toast wälja ja hakanud talle koera peale ässitama; tema hakanud wastu ässitama ja kui lähemale saanud, siis ütelnud, et tema on Laiden, ärgu ometigi aetagu koera peale. See olnud wana Lipst. Nüüd läinud tuppä ja Lipst keetnud wett; joonud mõlemad kuumat wett kõhud täis, lobisenud üht — teist. Wana Lipst saatnud ta siis wälja ja näidanud ära, kust las minna ja kumbat kätt tuleks rohkem hoida, kui ta soo peale jõudwat, — ja ta purjetanud jälle. Pika käimise peale sattunud jälle päris tundmatusse paika, sealsamas ees kerkinud üles nii kõrge mägi, millist ei uneski pole nähtud. Kuid õnneks märganud ka kohe tuld kõrtsi aknas. Nüüd pole seda lasknud enam silmist ja wehkinud aga minna ja — söögu ta'd susi! — jõudnud jälle siia.

Wanamees istus lauas, oli täiesti kaine ja tugewad lõualuud töötasid kiiresti, et rahuldada head isu; ka napsiklaas ei seisnud tühi. Alles üsna hilisel hommikul wajus ta tuppä toodud õlgile ja uinus silmapilkselt.

Ta ei wõinud enam minna kodu; wõrgutaja oleks wast niikuinii wedanud jälle tagasi. Sest siin oli wiina ja paljugi head suupisteks.

* * *

Tõsi, Laideni wana prohwetlik ettekuulutused ei teostunud... kuid wahest siiski. Wäike Robert ei surnud; kuid ta'st polnud ka elawat. — Ta oli kahwatu, unistaja poisike. Hiljem tundis teda kogu ta wäike rahwas; sest ta oli luuletaja ja kannatas nälga terve eluaja.

Tundmata sõdurile.

24. weebuaril 1925 a.

Joh. Umblia.

Siin puhkad sa — su kalmuküngast
wast katab lihtne raudne rist.
Siin langesid sa elawate hulgast
kui kangelane keset wõitlemist.

Sa kadusid. . . Ei sinu nime
küll möödaminejatest hüüeta;
ka ristki seati üles sõdurile,
kes wõõras teistele ja tundmata.

Jäi tundmatuks su armas isatalu,
su õed, wennad, hella emake . . .
Sa isamaa eest jätsid oma elu,
kuid wõitluses sai murtud waenlane. . .

Nüüd puhkad sa... Su hauaküngast
ei lilledega keegi ilusta;
ei waikses leinas elawate hulgast
su põrmu juures keegi kummarda. . .

Wast päike saadab oma kiired alla
su üksildase külma kalmule,
ja tuulehoog nii tasane, nii hilja
toob terwitusi eemalt sinule . . .

Toob eemalt sulle terwitusi
nii tuttawaid wast wiimaks temalt weel,
kes ootab sind — täis salaigatsusi —
seal kaugel kumendawal koduteel!

Mitte täna.

Saksa luuletaja Hermann Hesse.

Ma tean, mis ütelda sa tahaks
sel tunnil minule . . .
Jää wait, ja ära pane pahaks,
kui ütlen sinule:
Sa waata tiigile, siis näed, kudas
seal pilwed lendamas on wees ja mudas
ja peegeldamas musta jõudu —
jää wait! Öö täna täis on õudu!

Ma tean, ka sinu rind on tormi
ja küsimusi täis . . .
Jää wait ja peata sõna ormi,
mis keelel sul ju käis!
Weel jäägu ütlemata sõna paha,
ei mina seda täna kuulda taha;
mul pole seda kuulda jõudu —
jää wait! Öö täna täis on õudu!

Mis öelda tahad, ütle homme,
sest meie ju ei tea,
wast on meil siis ju teine komme
ja öeldaw sõna — hea . . .
Mis hing ei suudaks täna ära kanda,
wõib olla, et wõib homme andeks anda,
sest täna pole mul seks jõudu . . .
Jää wait, öö täna täis on õudu!

Indiaalse fingitus.

Shoti kirjaniku F. C. Obergi romaan.

4

Mul on tume aimdus sellest, et läbi heledasti valgustatud tänavate käisin, kus suur rahvatung oli. Tänavalist sadas lund, mis sadades poogenlampide valguses kiirgas. Siis tulid puiesteedega tänavad, kus autod nagu tondid hääletult weeresid ja niiske lumi hilguseta wibemikungalguses tilkus. Kas ma hobusega jaama sõitsin, kuldas ma õigele rongile jõudsin ja sealt õiges jaamas lahkusin, kust ma sanatooriumi auto ootawalt eest leidisin — kuidas see kõik minuga sündis, seda ma ei tea. Olen tegutsenud mõlemise tarretuses, kus ma automaatselt kõik õieti tegin, ilma et ma teadlik oleksin olnud enese ja ümbruse vastu.

Mäletan, et nagu unes märkasin, et wesküü:is keegi mulle ütles, minu jaoks hoitawat õhtusööd walmis, ja et ma — samuti kui unes — täna sin ja ära ütlesin ning üles läksin oma tuppa.

Ja alles siin, tuttawas ümbruses, mis mu teadmusest halwanud ning wangistanud. — Miski ja hirmsa selgusega waldas mind teadwus sellest — mis sündinud: mul oli weel ainult kolm korda kakskümmendneli tundi elada!

Mis ma aimates ette olin näinud tol ööl pärast Kathleen Marourneeni surma, oli käes: minu teist oli minu selja taha astunud kui minu wiimise tunni tumm teataja!

Ja jälle järgnes pikk, unetult kirjutuslõua ees mõbdaaadetud tühj öö, nagu tooford pärast noore, ilust kunstiratsutajanna surma, kui ma teistku oleruusest efimeste korda olin aru saanud. Nagu kett, läti läti kõrwale, kindlasti kokku lülitud, nii seisis nüüd kokkukuuluwuseid minu ees: kõige pealt kokkujuhumine Dorchiga minu wanas majas Bombay, siis õhtu Wiesbaden, siis too Londoni lugu ja wiimaks täis kõige põletawamat selgust sündmused Kirlintellanis. Indiaist lahkmisest saadik oli ainult pisut üle aasta möödunud, ja juba oli see hirmus „fingitus“ minu päewadesse toonud pika koormawa ahela sündmustest, ja nüüd seisis selle ahela wiimne lüli minu ees!

Täna hommikul oli mulle osaks saanud see, mis mulle elu kõige ülemaks waraks wõis anda; täna hommikul olin ma oma käte wahel hoidnud armastatud naist ja tema huultelt armastuse teadmusest joonud — ja nüüd pidin ma wõtma oma rinda teadwuse, et olin kadunud!

Wtga waldas minu.

Ma kargasin üles ja tõmbasin käed rusikasse, nii et ise oma werd tundsin.

Glada tahtsin ma — elada, elada!

Nora Marr pidi saama minu omaks! Ma ei wõinud, ei wõinud nüüd surra!

Kuipalju kordi olin ma sõjas surma teadnud seiswat oma kõrwal, oma ees, oma taga ja olin ometi julgesti täitnud oma kohust, kuni tuleks filmapilt, kuni ma oma olemise lõpetan. Ja see filmapilt ei olnud tulnud. Kas olin ma surma tarwis jäetud filmapilgust, mil ma temale wihastelt ja meeliskult vastu hakkas?

Ja kuna ma nii seisin oma meeliskus wastuhakkamises saatusele, läbiõstatud eladatabiimise hullusest, torakas mulle äkki üks mõte pähe.

Mõte, mis minu peaaegu karjuma ajas.

Ma langesin toolile, kahmasin oma peast kase käega kinni ja wõrdlesin mõttemoogude vastu, mis ses ainsas ällise äratundmise walgus üles kerkisid.

See kestis kaua, kaua, kuni ma wiimaks jälle korralikult suutsin mõelda. Aga kui ma seda wiimaks suutsin, siis ladusin lõpuks kõik selle terwe loo ükküskit weel kord läbiwaadatud oma ette.

Mis tol lahkmistunnil Dorch'i minuga oli teinud, seda ma weel ei mõistnud, kui Wiesbaden'is asjad sündisid, mis näisid o'ewat nagu hirmus juhus. Siis London'is sain ma äkki aru. Kirlintellanis teadsin ma seda juba filmapilgust saadik, kui Evelyn teistkut kuuwalguse käes nägin murul seiswat, mis tulemas oli.

Ja see tuli.

See tuli ka siin, nagu ta oli tulnud Kathleen Marourneenile ja noorele leitnant v. Echritzile.

Aga — kas ei olnud see, mis Evelyn surma puhul sündinud, nähtawasti juurdunud terwes reas wiletsates juhuses? Kui ma o'leksin lohe Evelyn walusid kuuldes tohtri juure rutanud? Siis ei oleks ta olnud läinud kaardimängule. Kui ma wähemalt tunni aega warem, kui seda tegin, oleksin teele sõitnud, arst ei oleks weel nii purjus olnud ja mina oleksin ta kaasa wõtnud Kirlintellani — Evelyn oleks jõudnud minu tundi warem Glasgow'i, enne kui operatsioon muutus wõimatuks, ja wahest — —

Oh, see wahest! See wõib olla!

Edasi: Kathleen Marourneeni surma puhul oli ajalehtedest läbi käinud märkus, et naiskunstnik sel õhtul, mis ta viimaks sai, etteastumiseft oli ära ütelnud. Alles direktori tungiva palme peale ja teate järele, et selkorral ka üks Londoni kõrgem isik etendusele tahab tulla, oli ta oma eitawa otjuse tagasi võtnud.

Noor leitnant v. Echtritz oli — nii kuulsin hiljem — oma viimse õõ hädas kaua mõidelnud ja wiimtanud, kas ta peaks minema ühe mõjumehe juure, kes teda mõimalikul korral oleks mõinud aidata. Ja kui ta viimaks selle otjuse tegi, oli ta leidnud, et see mees poole tunni eest linnast oli lahkunud. Siis oli talle üle jäänud wiimne pääfete, ja lõpp oli kuul.

Kui oleks kõigil kordadel ikka tulnud see, mis sündinud oli, kui oleks noores leitnandis, Kathleen Mavourneenis, Evelynis ja neis teistes ärkvel olnud teadmus, et tarwis on seista õnnetu saatuse ees?! Oleks mul siis, kui Eve yni teifil mulle teate tõi, ainult kõige wähemgi kahitus olnud, et see teade tingimata surma tähendab?!

Kas ei olnud see teifil mõib olla mitte see, kelleks ma teda olin arwanud? — Kas olt ta ärapäõrmatu saatuse ennustaja, wõi oli ta ainult — hõlataja? Kas mitte ainult wiimane?!

Kas oli see see, mis Yorhi mulle oli kingituseks taasa annud?

Nüüd põlesid mu filmad palawates pisarates, ja ilma et teadfin, peitfin oma näo kätsele, kuna mu huuled ümisesid:

„Tänu, Yorhi, tänu sulle, ja uktaw mees!“

Kui ma üles waatafin, paistis juba hiline talwehommik läbi eesriiete.

Ma tõusin ja awasin akna.

Waikiw metsailu teretas mind loiduhallis lumewalguses ülevalt.

Siis oli mul korraga, nagu ei tohts ma enam kahelba imetaoliku äratundmise juures, mis mulle Yorhi kingituse juhtes osaks saanud. Ma tundsin, kuidas mu filmad wälkusid julguses, kuidas mu weri täis jõudu ja rõõmu woolas minu soontes. Rahulik ja ärgas ja julge tahtfin ma olla. Ja wõita tahtfin ma!

Siis lätsin magama ja magasin palju tundi, unenäota ja sügawafti, nagu kõige mure eest kaitstud laps.

Kui ma imetaolikt kosunult ärkasin, oli teifipäew juba möõdunud. Jureselgesti seifis kõik jälle minn ees, mis eilfel päewal sündinud ja mis õõfel mu südameft ja peast oli läbi hoowanud. Meil kolmel päewal siis waritfes surm mind hädletult nagu luuraw waenlane! Ma ei mõinud aimata, kas minu teele tuleb haigus wõi mõni õnnetus — ainus, mis

teadfin, olt, et ähwaraw hädawõht ligidal oli. Ja sellest o i küllalt. Kõrwale lüüa saab ainult neid iõõte, mille eest ei katjuta kõrwale hõlda.

Õsimene neift päewadest möõdus ilma wähemagi hõõraldureta. Eoredast lumeilmast oli saanud sopane sulatim, ja sanatooriumi wõõrad püüdsid üksteift ehtjast nowembri melankooliast üle aidata.

Mina olin ilma oma lähemate tuttawate feltskonnata Sir Donald Marr wiibis ikka weel toawangis, mis Nora temaga jagas, ja van Staal jutustas mulle, kui ta pärast õhtuõõfti lohe lahkus, et ta nüüd wahetpidamata oma uue kirjutusmasina kallal töõtawat. Kõik näiwat ootamatult hästi õnnetuwat. Homseks ootawat ta Berliinist oma mehaanikut wiimast korda; see olla teda eeltõõde juures aidanud ja pidawat temale nüüd weel masina lõpuliiku kõrkuseadmise juures abiks olema.

Palawikuliselt näis ta ootawat filmapilku, mil masin walmis saab.

„Teie peate nägema,“ lõpetas ta minul kätt raputades. „Maailm unustab seft päewast saadik, et ta uskus enesel juba kirjutusmasina õlewat!“

Nende sõnadega tormas ta wälja, kuna mina pead raputades lätsin saali, et seal ühe ameeriklasega malet mängida.

Ka sel õõl magasin ma rahulikult ja raskesti.

Uga hommikul tahtis mind ometi wallata midagi rahutuse farnast. Ma hakkasin kirja panema määrusi, mis matkwad oleksid olnud minu äkilise surma puhul. See oli tõõ, mis mind peaaegu kogu päewa toas kinni hõldis. Olin ehmunud, kui palju neid asju oli, mille peale waja oli mõtelba, ja mul oli kange nõu, niipea kui pärast õhtuõõfti oma tuppä tagasi olin tulnud, tõõd õõfel jattkata.

Uga ma sundisin ennast õigel ajal tõõd lõpetama ja magama heitma.

Kui ma, nagu see minu wiis oli, pärast tuse kustutamist eesriided oma akende eest ära tõmbasin ja ühe akna lahti tegin, woolas larm sügiseõõl, segatud wihnniiste männaõõhuga, karastawalt tuppä.

Ma hingasin sügawafti. Kirjeldamata elumugawus woolas minust läbi. Mulle paistis see olewat äkti nagu segane unelm, et mind pidi waritfema surm.

Taewas oli õõtul selgunud; tähed rippusid kahwatult särades kuupaistusega täidetud firmamendi õõfina. Mul oli, nagu ei oleks ial ilufamat ja ülewamat õõd maailmas olnud.

Kas — kas pidi olema see minu wiimne õõ?

Siis waldas mind wärin, mis mitte ei tulnud õõdhust.

Uga enne kui ma afna juurest eemale astusin, ajas mind instinktiivne tung oma teha nii kaugele kui võimalik afnast wälja sirutama. Selle juures riwas mu pill seda majaoasa, mida ma wõisin näha. Ulewal ärllitornis olid afnad weel walguštatud. Seal istus siis weel van Staal oma töö juures. Ma ei wõinud takistada, näole ilmus kaastundlik naeratus, kui mõtlesin sübiduse peale, millega see muidu nii tarf pea imeliku ideed taga ajas. Waene, õnnelik narr!

Siis astusin tuppa tagasi.

Ma waatasin weel kord, kas elektrivalgus minu woodi j ures korralikult töötab, waatasin läbi oma pistoli, mis woodi paremal pool küljel laual seisis, ja katkusin magada.

Ja warsti tuligi wäsimus ja ma uinusin magama.

Äkki ärkasin ma tundega, nagu oleks keegi mind äratanud. Toas walitses alles kott-pimedus ja mul polnud ajast aimugi.

Silmapiigu waldas mind tunne, et ma toas äkki ei ole. Arwasin tundwat inimese ligiolekut ja kuulwat hingetõmbamist.

Kiire käelikutus — ja pistol oli mul lasewalmilt peos.

Siis jähwatas tuli, ja walgus woolas tuppa.

Tuba oli endine ja muutmatu. Ma kuulsin nüüd üsna selgesti, et arwatam hingetõmbamine muud ei olnud, kui õõtuule lohin määnaladwus.

Tasakesi häbt tundes oma närwilikkuse üle, panin ma pistoli lauale tagasi. Kell oli neli läbi.

Palawus minu peas näis olewat wäljakkannatamata. Ma tõusin üles ja jahutasin oma nägu külma wõega. See aitas. Mu meel sai selgemaks. Ma naeratasin nüüd oma praegu kaalutud kartuse üle, et haigeks jään. Olin täitsa terve, ja mis mul puudus, oli wabest see, et loju eelmise päewa olin istunud ja kõit liigutused tegemata jätnud. Kawatsesin siis järgneval ennelõunal teha pikemat jalutuskäiku.

Olin nii wirgaks saanud, et afna juure läksin. Taewas oli pilwedega kaetud ja pime; kõit õhtune hülguus näis olewat kadunud sellese walguseta pimedusesse. Maja oli wästutaewast waewalt weel näha.

Uga — mis see oli?

Seal ülewal ärllitornis põles ikka weel tuli, leekisid nagu mitteilawalstawad, ärksad silmad ikka weel Staali töötoa afnad.

Ma raputasin tahtmatult pead.

Selleks tuli see mees sanatooriumi, et siin õõd läbi töötada!

Mulle tuli meele, kui wäsinud ja wilets ta eile õhtuõõgil oli wälja näinud.

Jõle, kes ta oli!

Ma otsustasin teda noomitada, niipea kui teda näha sain.

* * *

Järgmisel päewal läksin kõhe peale einet kawatsesid pikemale jalutuskäiguks.

Wärskte tuul puhus läänest; taewas oli täis pakse pilwewalle, nagu suur puuwillaalaem täis puuwilla palle. Näis, et jälle hakkas lund tulema.

See oli tore hommikupoolik ja ma jalutasin südame luskii järele. Teed olid lumega ja mudaga segamini, aga sellest mina ei küsinud. sest mul olid pakjud saapatallad.

Rändamiseluštis olin ma sattunud kohale, mis mulle näis olewat wõõras. Selles sanatooriumi ümbritsewas metsaosas ei olnud ma kahilemata weel mitte käinud. Ma orienteerusin kaardi abil ja nägin, et sanatoorium enam kaugel ei wõinud olla, kui ma üht teatud teed käisin.

Weerandunnise kiire käigu järele olin ma jõudnud teele, ja teise weerand tunni järele seisis üks wäike siid minu ees. See oli õige primitiivselst mõnest lauast loetu pandud ja wiis üle wäitese jõele. Wihmawaestel aegadel ei wõinud jõelene suurem olla kraawist, nüüd aga oli ta suure lume tagajärjel kaunis laiaks paisunud.

Üsna äkki waldas mind idee, et sel mudaga kaetud sillal õige wilets wäljanägemine on. Ma wõtsin suure kiwi, sihtisin ja tabasin kõhe laua keskele. Pragis, pritsimine, julin, laskumine — ja siid, õigem purre oli kadunud. Kiiresti woolaw wesi kandis jätted kaasa.

Mõttikult jäin ma seisma.

Selle purdega siise kulkuda — kas oleks see olnud mõni tõsine õnnetus? Sellest ei oleks wõinud muud saada, kui naeruwäart äpardus. Uga kas ei oleks wõinud mõni murduw lund minu oimulohka tabada? See loht oli siin ütsil ja appihüümine ei o'leks aidanud. See oli niisugune loht, kus oleks wõinud siiski pilkamist surma saada, wereest tühjaks jookta.

Ja kuna ma ametis olin mõttega, kas ma oma waenlasega, kes neil päiwil minu kannul käis, näüd lohtu olin saanud wõi mitte, hakkasin sügawas mõttes tagasi minema. Nüüd muidugi oli otssem tee ära lõigatud, ja õige juure hiljaksjäämisega jõudsin ma sanatoori-

umi tagasi. Džunaeg oli juba mööda ja ma pidin ütsipäinist jööma.

Kui ma kohwiga olin läinud raamatulogutappa, astus äkki van Staal minu juure.

"Siin Te siis oletegi, Teie põgeneja!" ütles ta tasakesti südamlikul ja pisut pahandawal toonil. "Otsin Teid loгу ennelõuna. Minu masin on walmis!"

Lahtsin praegu midagi ütelda öötööst, aga see näis olemat wäitlane ja koolmeisterlik, niisuguse tähendusega kohe van Staali estimest rõõmu rikkuda.

"Tulge — palun, tulge kohe." jatkas van Staal minu käest finni lahmates ja mind sõna tõsises mõttes toolilt püsti tõmmates.

"Aga —" katsusin ma wastu panna, sest ma olin pika käigu järele tõesti wäsinud.

Van Staal lõikas mu sõna katki.

"Teie peate kaasa tulema! Nüüd kohe! Teie ei tohi keelduda tulemast, kuna ma Teid ju olen otsinud ja oodanud loгу ennelõuna!"

Tagasihoidud ohkega tõusin ma ja järgnesin van Staalile, kes ruttu minu ees sammus. Niipea kui trepist peaaegu jookest olime üles rutanud, seifime ülewal ja van Staal awas ukse.

Minu taga pani van Staal wõtme jälle lukku, keeras luku finni, tõmbas selle siis sealt jälle wälja ja pistis wõtme oma taskusse.

Mulle tuli meele, et ta ka siis ukse lukku oli pannud, kui ma estimest korda olin siin ülewal käinud, ainult ei olnud ma tookord tähele pannud, kas ta ka siis wõtme taskusse pani. See poisikeelik tähelepanu hollandlase olemuses tõi wäikse naeratuse minu näole.

Rogemata langes mu pilk tuppa astudes kellale, mis tema joonistuslaual seisis. Kell näitas wiendat tundi. Ja — üsna äkki teadsin ma: seesama kellaja olin Wertheimi kaubamaja kellast näinud, kui kunstikäsitöö jaoks konna korridori pöörfin.

See oli — see oli see tund!

Kolm korda kahelümmenelja tunni eest oli reisir minu taga seisnud ja olid waafililud kõlisenud!

Nii äkki, nii määratult waldas mind see teadmus, et lõik mõlemiswõim mul filmapilguks katkes. Ja siis oli estimene — pool mõte, pool tunne — suur imestus.

Milline hädaoht ootas mind siin?

Nii meeletu paistis see mulle, et ma korraga jälle mõttele andusin, mis mind oli walanud: et ometi see wäike, minu poolt hommitul purustatud purre ahwardaw hädaoht oli olnud. Südamelöögi mürdosa jooksul olid need mõtted minust läbistunud. Siis aga täitis mind tähelepaneku selge, külm terawus. Ma pidin

Romaan on romaan,

seda teab igauks, Teie ka, ja selle juures keegi ei kahle. Et aga E. Milleri rohu- ja wärwikaupluses, Tallinnas, Suure Karja tän. 14, ehk jälle Türi osakonnas Türi alewis kõige odawamini oma kaupe ostate, seda ei tea mitte igauks ja selle juures kahlewad nii mitmedki.

Astuge sisse ja waadake, ja kahtlus on Teilt korraga wõetud.

olema kõigi meeltega ärast ja alati mõtlema ainult läesolewale filmapilgule.

Van Staal o'i „sündiwaurga“ juure astunud ja tõmbas selle eest eesriide kõrwaie.

Ta pööras mulle selja, ja kui ma nüüd ühe sammugi tegin, mis mulle wõimaldas talle kõrwalt näkku waadata, waldas mind järsk lohutus.

Jälle oli hollandlase näol hirmus muudatus sündinud, jälle katsusid ta näomuskliid endid hirmust, jälle surus ta hambad üleiniimliku jõuga kokku, ja ta filmad, need toledad filmad! näisid hirmus otse wälja tungimat nagu metsloom tornab oma saagi kallale. See oli pilk täis nimetumat täitmatust.

Ja siis korraga pööras van Staal ümber, ja kõik oli ta näolt kustunud. See oli rahulik, ta hääl walitsetud ja muutmatu.

Minuga oli neil sekunditel, mil ma seda hollandlase juures nägin, midagi iseäralikku sündinud. Wäiksesti lütkusid kõik endised tähelepanekud äksteise külge, nagu ma neid weel iial enne ei olnud kokku pannud: hollandlase pilk Nora Marri pildile ta kirjutuslaual, tookord nädalate eest, mis samajugust hullu himu oli näidanud, juhtumus saanisõidul ja Nora kummaline oel maanteel kohates — ja täitja järsku waldas mind kirjeldamata kohutaw teadmus, millest mind siiani mitte aimdusewarigi ei olnud puudutanud. Midagi oli Nora ja Staali wahel, mis hollandlase mulle wõis teha surmawaenlaseks wõi — juba teinud oligi.

"Tulge, sir Henry." ütles van Staal rahulikult, peaaegu pühalikult. "Gesriite „sündiwaurga“ eest on langenud. Teie peate minu kirjutusmasinat nägema."

Ma pistin parema käe püstitaskusse, kus minu rewolwer seisis.

Siis astusin lähemale.

Üks madal laud, mille ees tool seisis, kandis wäikest, kummalist aparaati, mida waewalt oleks wõinud nimetada kirjutusmasinaks.

Van Staal istus toolile ja hakkas seletama. Tema seletuse peaasi oli, et seda masinat võidi kõige kumme vormega ja ka käerannetega tarvitada. Selle järele olid klahwid seatud ja terve klahwistik oli lat ning madal. Kuuli peale korraldatud tüübid ehk kirjatahed mõjusid väga sõbralikult, ja ma imestasin, kui van Staal sellel kummaliselmasinal iseäralikult, herkuetud käel kirjutama hakkas ja masin tõesti selgesti nähtava kirja andis.

"Teie salte aru — eks?" küsis van Staal ja tõusis üles. "Kas pole see täitsa lihtne uus ja algupärane masin?"

Ta toon oli nii liigutawrõõmus, et ma talle mõned lahed kiidusõnad ütlesin.

"Nüüd katsume Teiegi sellega kord kirjutada!" ütles tema ja nihutas tooli masina ette.

Mina jäin seisma.

"Ei — mina ei saanud kõigest aru. Palun, kuidas oli lugu kangiga, mis käerandmega tuleb maha wajutada?"

Van Staali nägu tullas kärsitult. Aga koha walitjes ta oma üle.

"Tema wajutatakse lihtsalt mõlema käerandmega tugewasti maha, kuna peopejad ja sõrmed üles tõstetakse," ütles ta filmatorlawa rahuga. "See on kõige lihtsam liigutus kogu masina juures. Kui klahw on selle tarwis. Selle liigutuse järele teeb tüübikuul poole käänet, nii et külj suurte tähtedega ülesse tõuseb. Nii siis — palun!"

Mina jäin seisma.

"Mäidake seda mulle weel kord!"

Van Staali suust tuli pahameele heli. Wiha pani ta filmis kurja tule põlema. Aga siis mõttis ta enda filmanähtawalt kottu, istus rahulikult toolile ja lükkas midagi masina kõrwal tagasi. Siis tegi ta kirjeldatud liigutuse. Aga enne kui ta üles tõusis, lükkas ta sama liigutusega masina kõrwal midagi jälle teistiti.

"Mis läke see praegu oli?" küsisin ma.

Van Staali pea lähwas püsti.

"Armas taewas, kõigist liigutustest ei wõi ju ometi aru saada, enne kui inimene masina juures ülsitub liigutused ja käsitused on ära proovinud!" ütles ta jämedalt.

Siis lükkas ta, ruttu jälle rahulikults jäädes, juure:

"Miks Te wiivitate? Kirjutage esiti wäikeste tähtedega, siis wajutage käerannetega kõwasti laiale ümberseadmisklahwile!"

Ta katsums mind toolile suruda.

Aga mina jäin ilka weel seisma, ja ajasin enda weel sirgemaks.

"Ma ütlen, katsume!"

Van Staali hääl kajas kõlebasti.

"Et kirjutage ometi! Miks Te ei kirjuta?" tuli ägades ta suust.

Ta filmad suurdufid, patsusid esile — mind waldas õud.

Ma pöörsin äkki oma filmad kindlasti ja terawasti hollandlase äkki wiltukistud näole.

"Mis pärast peaksin ma siis selle masinaga tingimata kirjutama, herra van Staal?"

Seda ütlesin ma piklamisi, iga sõna kõwa kui kivi.

"Teie peate kirjutama — mitte küsima!" ägas tema.

Mina seisin külmalts ja rahulikult.

"Mina ei pane iial oma kätt selle masina külge, herra van Staal!"

Gulgumine, nii hirmus, et see inimese suust nagu ei o'eks wõinud tulla, kajas.

Minu kaelast kahmasid kaks kängistawat kätt kinni, ja see oli nii äkki jündinud, nii hirmus jõud nõbris mu kõri, et ma mõne sekundi otse oimetu olin . . .

Siis tõstsin ma kae rewolwriga ja lastsin, mitte aimates, kuhu tabasin.

Järgnes metsik karjatus. Ma tundsin, kuidas hirmsad klambrid mu kõri küljes lõdwenesid. Mõlema käega lükkasin ma wastu hollandlase teha — ja olin siis waba.

Van Staal, kelle pahem käewarjs werd jooksis, oli tagasi wantunud; ta lamas põrandal, ja iial ei unusta ma seda jälki nähtust. Waht oli tal suu ääres, ägin ja rögin tulid sopasest suust ja ta filmad loitsid hullumeelselt. See oli nõrgameelne, surija, kes põrandal lamas.

Kahe sammuga olin ma akna juures ja lastsin mõned paugud wälja.

Seal kahmati mu põlwedest kinni. Hollandlase klammerdas mind ühe käega, pures mu riided, ja kui ma kummardasin, et teda tõrjuda, katsums ta mul uuesti kõrist kinni kahmata.

Parajasti kui ma ta tagasi paistasin, pörsusid wäljas lõõgid wastu ust.

"Murdke sisse!" hüüdsin ma waljusti.

Uuesti hulguis nõrgameelne ja wiskas enda kogu kehaga ükse poole. Minu näis ta olewat unustanud. Täitsa hulluks minnes tõotas ta sissetungijate wastu.

Kui nüüd üks wäljast sisse murti, kukkus van Staal maha. Weel enne kui ta uuesti suutis tõusta, oli ta juba seotud.

(Järgneb).

Oma maalapife.

Saksa kirjaniku Otto Höcker'i romaan.

1

1.

Temale elamisets määratud majakese aina juures seifs Gordon Harland, Ameerika ühtsriikide läänepoolses osas ehitatava määratu suure orutammii ehituse uus juhataja, oma ametist wabastatud eelkäija kõrwal. Järelnähtlikul ilmel lasks ta ebaharilikul, wõrastawal kõrbeapanoraamal enese peale mõju awalbada.

Tema pilgu ees põletawa päikse käes seisis umbes kolmkümmend penikoormat lat ja wähe-malt kats korda nii pikk troostitu lagendit, mida kõrgeid laawatäljud ümberringi piirasid. Seda tabeti hügla-weefogundit abil täies ulatuses weelitada ja selleläbi sajatuhande aastastest unest äratada ning wiljakandjaks teha.

„Well, ei wõi ftlamaanii saawatatud edu üle kjust karta,“ tähendas senine löbjuhataja, kelle ajemele nüüd ta noorem ometiwend New Dorgist saadetud. „Sini on küll lätnud kui määratult — wälja arwatud ainult see wana põitpea seal ülewal, Tom Dugan!“ kikkendas ta oma kirumist. „Sel mehel on umbes kümme penikoormat jöge mööda üles minna mägedes oma karjakaswatus. Tema katsub meid peatada, muidugi samasuguse tagajärgega, kui tahaks mõni metsõnn kiginawat kirrongi kinni pidada. Aga igatahes saab meil temaga olema weel küllalt pahandust — õigemini Teil, Harland,“ pööras ta silmi pilgutades oma järelnähtlija poole. „Sest mina tahan õnnistada seda tundi, mil siit pörgust pääsen. Olen oma nahka siin juba küllalt kama lastnud kulwatada!“

Ta wõttis toolil tagurpidi istet ja silmit-tes praegust ettewõttejuhatajat heatahtlikult.

„Imelik,“ algas ta siis jälle, „küs ta ehitatakse ja puuritakse, igal pool leitakse mõni säärane weeputusäegne elukas! Nad laaditi juba Noa laewast teiste paksunahksete seltsis wälja ja asusid elama, weel enne kui maa täitsa oli tagenenud. Sõddawad oma loomi ligi kolmkümmend aastat poole kunngriligi juurusel maa-alal hinnata, elawad hästi ja ujuwad ise, et isegi Sumal ja maailm nende oma on. Nagu see Tom Dugan seal ülewal. Põime tema juurest jõesängi ära pöörama ja leega ta wee juurewoolu ära näpistama — see on õige. Muidugi tahtsime talle mõistliku tasu maksta, aga tema ei lepi millegagi, waid tõendas, tema olla olnud enne siin ja sellepärast olla maa tema oma. Kasjugu meie teda ta maalt ja krundilt ära ajada! Nüüd andsime

asja kohtu kätte. Muidugi kaotab ta professi, aga kuni selle lõpuni peame tema õigustist lugu pidama ja õuame ainult aegamööda edasi.“

Ta naeris pahajelt.

Siis jatkas ta:

„Dieks see minu olemine, teiseks minu te-gemine, küll ma selle rebase ta loopast juba warsti wälja saaksin!“

„Aga kuidas saaksite sellega toime?“ küsis Gordon Harland naeratahes.

„Ehitaksin tammi lihtsalt kümme jalga kõrgema. Duguse pärast ei seisa Dugani talu kõrbeft kutgi palju kõrgemal, aga kes tahab sinna jõuda, peab laawamägedest üle ronima. Kogu maapind on wulfaanlik. Well, kui nüüd tamm kümme jalga kawatsetawasti kõrgem ehitataks, siis jääks Oru suu ette ehitatava tammi walmissaamisel ka see auk, kus Dugan elab, wee alla. Siis poleks tal muud teha, kui kas meie pilli järele tantstida, wõi — ta upuks negu rott oma auku ära.“

„Noh, niisuguseid jämedaid abinõusid et tule meil loodetawasti mitte waja tarwitada,“ tähendas Gordon muretult, eelkäija seltsis maja ette wäljsele werandale minnes.

Wäljas kirkawal päiksepastel ägas kiwipurnustamismasin ja paiskas walgeid tolmupilwi üles taewa poole. Jõe poolt lojaks pikki kaabeltraate mööda edasi-tagasti jookswate isementpüttide kõle kõla, ja paremat kätt wingerdashid nagu suure wõrgu niidid tulewased ärajooskutaanalid äkilist kaljuseinu mööda üles, kuni nad ülewal tolmuga täidetud, ametüst-wärwi õhusse kadusid.

Ametist wab. statud inseneer tähendas kess-päewa lõõmus jänunewale orufördele.

„Müüsid tulewikuwõimalused peituvad seal maa emajüles weel maetutena,“ ütles ta julgelt. „Kui kama weel, ja raubtee sõidab seal, kus praegu muud ei kaswa kui kanarpiit. Wõib olla wiie aasta pärast seisa sin õitsmahaklaw linn, kus müüakse nurgakrunte tuhat dollarit krunt. Sigi tuhat asunitku saawad oma unest kodust sajatordset saali — ja nüüd tuleb meile weel üks wana põitpea riski teele ning arwab, meie jätku käed eemale ainult sellepärast, et tema karjab sin aastald on sõõmas kätinud?! Selle hambä peate tal wälja tõmbama, Harland, ja nimelt õige pea. Mina ise

läkkin temaga riibu ja tahan ainult loota, et Teie temoga paremini saate hakkama!"

Kui Gordon jaatawalt pead noogutas, mänais kindel ja olusust naeratus ta suu ümber. Tema oli tugew noormees passude pruunikate juustega, tugewa lõuaga ja tarkade silmadega.

"Kuna ma ülemjuhatus enne esmaspäewa omelt weel enese lätte et wõta ja homme, pühapäewal, töö müdugi seisab, siis kawatfen weel täna õhtupoolikul Dugani tallu wõtsi teha," olusustas ta.

"Palju õnne kaasa!" ütles ta eelkäija.

Näga ta huulkel mängiw pilkaw naeratus teatas küllalt awalikult, millist tagajärge ta jäärastele lähenemiskatsetele ennustas.

* * *

See oli punitumata loodus, kust Gordon Harland tund aega hiljem wäleda hobueesli turjal läbi kihutas — pruun, päiksest põletatud ja ääretu kui meri.

Ei olnud teda teretamas wähemgi majalatus; et ainult puud oma roheliste okstega, ei rohelist laskugi, ükskõik kuhu ta pill ta langes. See oli õre ja usumata selge; Gordon uskus, et saja penikoorma kangusele wõib näha, ja tal oli tunne, nagu oleks ta wõinud kuni jalatalbadele hingele lõmmata.

Kui ta loom juba ligi kaks tundi wahetpidamata waewalt nähtawat jalgrada mööda üles mäe otsa roninud, jõudis ta selle tippu ja jäi äkilise nõluga seisma, sest just ta jalgade ees, vähemalt tuhat jalga sügaw, haigutas kuristik.

Kui Harland waadates looma õreba laka kohale lummardas, nägi ta üllatades oma ees suurt orgu, mida laawahitglased igalt poolt pütsasid. All sügawikus, kus laias jõesängis wäike weetree läbi roheliste wäljabe lookies, seisid üks talumaja ühes oma teiste hoonetega. Warjurikkad puud ümbritsesid neid. Selgesti wõis Gordon ära tunda lata juurewiljaaeda, siis ka kartuli- ja wõljapõldusid. Nende ääres seisid karjatoplid ja ääretud ristihainapõllud — kõik kui weetree oas ümbritsewasse paljarse, tordunud laawasse sängitatud.

Ülewalt oruserwalt, umbes pool penikoormat jõgemööda üles, kus jälle mõned salbei pöösad hakkasid haljendama, kuulbus tume müdin. Kollane ruttufaswaw tolmupilw lendas ees, ja tema taga torma, nagu Gordon seki warsti wõis näha, kirju loomafari, mis nagu lehwil latali lagunes, niipea kui tal jõejooksu läbi kitsendatud läbiläätutee selja taha jäänud ja ta nüüd latasse ornatlasse jõudis.

Raja keskel ratsutasid küll arwata tosin wäledaid ratsanikku. Siia ja sinna, edasi ja tagasi läbi passu tolmupilwe ratsutasid nad, ajasid taga ja lõikasid siis jälle mõnel peruläläinud weisel waljusti piitta plakutades põgenemistee ära.

Harland ei wihitanud enam ülewal, waid juhtis oma looma loolkewale teele, mis mäelt lõpmata wingerdustes alla orgu wiis. Warsti oli ta alla aia ääre jõudnud, mis karjamaad ümbritses, ja seisid nüüd aia ees, et kaswawa huwiga silmitseda seda enne weel itäl nähtud, erutamot waatemängu.

Erutatud kari, see waewalt filmadega järgitud ratsanikkude ja ammuwate wäiste segu, kõik nagu looriga kaetud, elawa liigutufega lasjat wistawate meeste loomalt tenabus, aastaste kinnipüütud mullikate trostiw wäsihakkamine, kes aga warsti täielikult kütkestati ja tuleriida juure weeti, kus neile tulekanaga Dugani märt ruttu pahemasse kõrwa pisteti, tume kisa niisuguste põletatute poolt, jalgipuude kõrwehais — see kõik näis waatajas äratamad istinkiid, mis seal ilma ta teadmata küll juba ammu olid uinunud.

Siis lähemale tormas meelit jaht aiale.

Altselt ostas üks eriti kangekaelne mullikas osawa kõrwalküppe abil enese temale juba pähe langenud lastoskumusest weel wiimisel filmapillgul wabastada. Nüüd tormas ta, pea maas, otskohe Gordon Harlandi poole. Selle hobune largas kõrwale, ja kuna ta ise weel lehwitwate ratsutite järele kahmas, jooksis temast noor puul juba üle.

Küll kuskus niimoodi üllatatud mees ise rohukse, aga tal oli omelt weel nii palju waimuterawust, et mullikal tagumiseft jalast kinni kahmas ja ennast tüki maad lastis järele wedada.

Seal lähenes ka juba üks ratsanik tuulekirusel, püüdenõor kaapas, ja seekord sattus kangekaelne loom päästmatult lingo.

Nüüd ajas inseneer enda jälle jalule ja hakkas ühes noore ratsanikuga, kes teda uuriwalt silmitses, naerma, kui setemale lustilikult „halloo, sõbrakene!" hüüdis.

Tema taga tuli nüüd nähtawale üks teine ratsanik, kuiwetu hallpea, kes sadulas istus, nagu oleks ta hobusega ühte kaswanud ja kelle harjasmurrudega wahakollane nägu lõbusat naeru muigas.

"Halloo, wõõras!" hüüdis ta naerdes. Oletuste pidanud põgeneja sabast kinni kahmama. Siis weel toos soola peale raputada ja ta oleks kõik neli jalga firakile ajanud! Hohoo, õgi kas wõi klaperdajaid madusid! Peafitte oma püünismetoodi patenteerima!"

Õhtu arwas Garland seda meest talu omanikuks, kuid muutis siis ruttu oma arwamist, kui näüd neile weel üks kolmas ratsanik tuhatnellsa lähenes, wana, tugew mees, kes eriti kõrgete jalgabega hobuse turjal istus.

Garland ei mäletanud tial meel niisugust nagu terasest walatud mehenägu näinud o'ewat. Wanadus ei o'nud ses mehes loitwat kirge weel mitte taltjutada jaksanud, ometi seisis ta ilmes jälle teatud kare aulikkus, ja kui ta naeris, nagu see praegu sündis, siis wõitis ta nägu isegi heatahtliku ilme.

„Kust Teie tulate, wõõras?“ teretas ta Garlandi, ilma ennaft esitamata, mida ta nähtawasti üleliigseks arwas. „Uus inseneer — mis?“

Gordon Garland nimetas oma nime.

„Tahtsin Teid külastada,“ jatkas ta, salamahti uskudes, et wanamehe lahtus nüüd ruttu waenuks muutub.

Uga midagi sellestarnast ei sündinud, waid Tom Dugan sirutas talle teretamisest käre wastu.

„Teie tulate idast?“ küsis ta näeratades külalise kulkumise tagajärjel korratuusse olekusse jattunud linnariideid silmitsehes.

„Jah, olen, nagu seda siin maal armastatakse ütelda, „rohelinefarm“ — waremalt waewalt suurlinnast wälja saanud.“

„Well, igal pool on Jumala maailm,“ tähendas wanamees, kelle selge piik teist ikka weel silmitses. „Ka mina tulin siia idast, elasin noorena Chicago's ja olin esialgul kirjaladuja. Sest on aga palju aega tagast ja see näib minu meelest o'ewat unelm. Talitan nüüd juba kolmesümmend aastat omal maapinnal; selle aja jooksul ajab inimene mullasse juured ja saab temaga üheks. — Uga ärge pange pahaks,“ kattesas ta oma jutu, filmi üles töies kõrgete mägede poole, mille taha praegu päike kadus. „Ilm läheb küll warsti pimedaks. See sünnib siin wä'jas üsna äkitseit, ja meie peame wilmisele ajule sõltma. Urge las'te oma aega wahapeal igawaks minna!“

Nende sõnadega pööras ta hobuse jälle ümber, teised kaks ratsanikku tegid ta eeskju järelle, ja metisid jast kordus, ilma et ratsanikud Garlandi olemasolu oleksid tähele pannud.

Kui siis õhtu kiiresti lähenes, nägi inseneer, kellele kõik wõõras, teist ebaharilikku pilti.

Oma tarbeks tapeti sealsamas üks weis ära.

Mutuline las'sowisang noore Dugani poolt wistas looma maha. Silmapilk kihutas ratsanik hobuse minema, ja peast ning esialust kütkestatud tapaohwer lohistati läbi tolmupõlewa raotule juure.

„Romaani“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924 — üksikuid numbrid wõib saada talitusest harilikku hinnaga: üksikud numbrid üksikunumbri hinnaga 40 mk; 6 nr. 1/4 aasta hinnaga (225 mk.); 12 nr. 1/2 a. hinnaga (400 mk.); 18 nr. 625.

1922 a. Nr. 2 — 18 üksiknumbrid 30 mk.; 6 nr. 170 mk; 9 nr. 250.—; 1/4 aasta-käik (18 nr.) 500 mk.

Paar uimastawat hoopit pähe, kaelasoone läbi õige wana Joe poolt, ja wereoja purtskask tolmusse. Kari hingas nuusutades ja ammu-des werelõhna ninasse ja taganes pikkamisi. Keegi ei hoo'inud temast nüüd enam, mil päewatöö tehtud.

Mõistagi, pidi Garland õõjeks jääma talusse, sest algawas pimeduses oli ju wõimata koduteed leida.

Tintmustad näifid o'ewat laawataljude saehammastefarnased salilised tipud, ja kuristikust puhus õõtuul neile järele magusat lillelõhna. Kuit ratsanikud talumajale lähenesid, waatas juba kitsas kuu'sirp mäeääre tagast alla ja hakkasid tähed taewawõlwil särada.

Gelmisel werandal seisis lahtine, weegatäidetud püüt, mida nüüd ühiseks pefunduts tarwitati, ja samati rändasid nüüd ka käteratit ja kamm käest kätte.

Rippuwast petroleumilambist lahkesti walgustatud elutoas, kus head kohwi- ja praetud pekilõhna tundus, tähendas Tom Dugan Garlandile tummalt oma pahemal käel seiswale toolile; tema poeg ja wana comb h istusid üksteise kõrwale üles laua küljele, lüna teised mehed warsti teised platsid oma alla wõthid. Minult peremehe paremal käel seisew tool jäi tühjaks ja selle tooli seljatoe külge oli ijeäraklikul wiisil seotud must kalewiriba.

Inseneerile ei jäänud nägematuks, kuidas wana talunik, kui ta piik sellele toolile langes, kergesti pead noogutas, nagu oleks ta tahtnud kedagi nägemata isikut sõbralikult teretada.

Tom Dugan märkas wiist küll kerget wõrastust Garlandi ilmel, sest nüüd pani ta oma käe kalewiga ehitud toolile ja ütles.

„Urge seda tähele pange, siis istus minu Mary — see plats on mulle kallis, sest minu Mary oli hea naine. Sa mõnikord on mul tunne, nagu istuks ikka weel minu kõrwal ainult et ma teda näha ei saa.“

Gordon ei saanud vastata, sest praegu ahmanes kõõgipoolne üks ja läwele ilmus üks sihwas, ilus neiu. Tal oli suur kaus käes, milles praegu pliidiil mõetud palamad leiwatükid olid. Ta naeratas külalisele mõõdukes lahkesti näkku ja pani siis oma kandami ja lihisa õhtusöögi termitefega lauale.

Tahmata oli inseneer neiu ilmumise puhul toolilt püsti tõusnud, ja imestufega märkas ta, et neiu jaoks laual talbrekut ei olnud.

„Kas tohin oma tooli Teile pakkuda, sest wististi on au mul miss Dugani oma ees näha?“ küsis ta.

Neiu noogutas pead.

„Jah, mina olen Emily Dugan,“ ütles ta lihtsalt. „Aga ärge laske ennast effitada, mina sõõn pärast kõi. is.“

„Emily ei sõõ heameelega mele seltsis, see ei sünni tema arwates küllalt peenelt,“ piikas teda wend. „Sest meiesugusel pole ju aega ennem ennast küllalt puhastada.“

„Kunstnik,“ urises wana Joe, „inimene, kes nii wäsinud on, et kas wõi klaperdajaid madusid toidab!“

„Palun, wõtte jälle istet!“ palus neiu. Meeldima lahkusfega teenis ta wõdrast.

„Kas armastate mett?“

Ta ulatas Harlandile klaasi weega.

„Oma aiast, nagu üldse kõi, mis laual, oma kodust pärit on.“

Gordon ei pääsnud hämmastufest. Neiu rahulik kindlus imponeeris temale seda enam, et ta terve olef laua juures istuwate sõõwate meeste olekust lahku läks. Palju wähem oleks see neiu talle New Yorgi seltskonnas silma paistnud kui siin kõrbes seiswas talumajas.

Waiwidest sõõdi nüüd. Sõõjad toimetafid siin oma töõb sama põhjalikult kui wäljas, nagu seda Gordon siin kui seal oli wõinud tähele panna.

Kui siis peremees üles tõusis, tõusid ka teisedki kõi toole liikates üles ja lahkusid lihtdalt pead noogutades toast.

Peremeeski pööras ukse poole.

„Eulen lohe jälle tagasi,“ ütles ta kü'ali-sele, „toon keldrist midagi juua.“

Kui ta mõni minut hiljem jälle tuppa astus, kus ta tütar külalisele seltsis olnud ja selle juures kõrwesti laua ära koristanud, tõi ta kaasa kwiikruusi, mis ääretasa wäbutawat jooki täis, ja pani selle lauale.

Ruttu warustas Emily nad klaasidega, liik-fas weel suitsundud külalise ligidale ja kadus

siis kõi. Warsti kuulutas sealt kostew tald-refutekõõhin tema hoolikasti töõst — Harlandi salajasefeks pettumusfeks, kes selle armastuswäärse neiu tuppajäämisega oli arm:stanud.

Ettewaalikult walaš peremees klaasid täis.

„Oma tehtud,“ tähendas ta siis mitte ilma uhtufeta. „Minu kadunud isa oli iirlane, ema sakslane — ja need kokku annawad hea segu, sest neil mõlematel on kwiw maks. Maitste, see pole küll õige õlu ja ta ei joomasta ka mitte, aga ta kustutab janu ja maitse pole tal ka paha.“

Ees suhtes oli Gordon Harlandil nüüd küll teine arwamine, sest jook maitstes kõõfsugu rohtude järele ja polnud sugugi parem tubakast, mille peremees nüüd suures kiwinõus lauale pani ja mis samati oli kaswanud talus, kus ta päikse käes kulwatatud ja suitsutamiseks walmistatud.

Aga ta oli armustufega tagasihoidlik, top-pis piibu, mis tal alati taskus, tubakat täis ja suitsetas filmipilgutamata kui korsten.

„Well,“ algas peremees, klaase uuesti täites, „wististi on Teil juba teada, et ma Teile meestega seal all protfessin — mis? Mõtlefin wähemalt nii, kui Teil nägin tulewat,“ jalkas ta mõttlikult, kui Gordon jaatades pead oli noogutanud. „Wõin ju ka arwata, mišs Teile tulite. Aga ärge nähke waewa, wana Tom Dugani ei tee keegi rumalaks. Digus on minu pool, ja keegi ei saa mind mu omalt pinnalt ära ajada. — Kannatage,“ jattas ta walfemini, kui teine teda tahtis katkestada, „las ma kõi ära ütlen! Uusun, olen Teile näidanud, et mul Teile wastu midagi ei ole, sest Teile peate täitma oma kohuse, selle eest saate ju palga. Mina ise olen rahuar mastaja mees, näen ka wahete-wahel heameelega mõnda wõdrast nägu oma ümber, aga muudu jäetagu mu rahule. See talu on minu oma, ja kui Sumal tahab, siis fangitatakse siin minu kord mu Mary kõrwale wiimisele rahule.“

Mida kauemini Gordon wanamehe näoil-met uuris, seda selgemini mõistis ta, et ta oli afendatud ülesande ette, mille lahendamine ligifandu wõimatu oli, mida wähemalt rahulikult kokkuleppe teel mitte ei saadud lahendada.

„Niisugusel ajal kui meie aeg,“ ütles ta natufese aja pärast, „mil inimsugu suuril sammel edasi areneb, peab üffitu inimese huwi üldisufe huwile alistuma.“

(Särgneb).

1/2 aasta tellijad!

Uuendage aegsasti „Romaan'i“ tellimist 1. juulist.

„Romaan“ maksab 1. juulist (Nr. 13) alates aasta lõpuni (12 nr.) 400 mk.; 1/4 aastas (6 nr.) 225 mk.; 2 kuus (4 nr.) 160 mk.

„Romaan'i“ talitus

Tallinn, Müüriwahe tän. 16.

„ROMAAN“

on tuumakam ja põnewam Eesti ajakiri ning pakub oma aastakäikude näol määratud lugemiswara, mis iialgi ei wanane.

Aastakäik 1922, 576 suurt lehekülge, mille sisus leidub 7 romaani, hulk nowelle ja uudisjutte, 49 rahwuse kirjanikkude sulest, maksab :

Kõitmata . . . . . 500.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites . . . . . 700.— „

Aastakäik 1923, 744 suurt lehekülge, mille sisus terweni 10 romaani, hulk nowelle ja lühemat kirjandust, 51 rahwuse kirjaniku sulest, maksab :

Kõitmata . . . . . 700.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites . . . . . 900.— „

Aastakäik 1924, 768 suurt lehekülge, mis sisaldab hulk romaane, nowelle, jutustusi ja luulet, 39 rahwuse kirjanikudelt, maksab :

Kõitmata . . . . . 750.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites . . . . . 950.— „

Poolnahk-köites (nahast selg- ja nurkadega, kuld selgkirjaga) aastakäigud on maitsekalt ja tugewasti köidetud ning eriti kohased raamatukogudele.

Ilu-köites (kalinkori-köites, kuld selja-kaanekirjaga ja ilustus-tega) aastakäigud on ilusamaks, wäärtuslikumaks raamatuks igas perekonnas.

Aastakäigud on müügil suuremates raamatukauplustes. Kus neid saada ei ole, tellige otse talitusest (Tallinn, Müüriwahe tän. 16) kust Teile raamatud ilma saatekuludeta kätte saadetakse.

„ROMAAN'i“ aastakäigud on alati kohased kinkimiseks.

Ajakiri „ROMAAN“

(IV. aastakäik)

toob igas oma korrallikult kaks korda kuus ilmuvas numbris romaane ja lühemat proosakirjandust mitmekesiselt rahwustelt laialises walikus.

„ROMAANI“ siht on tutvustada Eesti lugevale rahwale maailma tähtsamaid kirjanikke nende põnewamate ja tuumakamate teoste teel.

„ROMAAN“ toob põnewaid jutte, on see ju „ROMAANI“ otsekohene ülesanne, et igaüks leiaks temas wäärtuslikku ja huwitawat lugemist.

„ROMAANI“ keel on rahwalik ja arusaadaw igaühele.

Tellimishinnad:

1/1 aastas (24 nr.nr.)	750.— marka	2 kuus (4 nr.nr.)	160.— marka
1/2 „ (12 nr.nr.)	400.— „	1 „ (2 nr.nr.)	80.— „
1/4 „ (6 nr.nr.)	225.— „	Üksiknumber	40.— „

Kõik järgnewad romaanid lõpewad iga aastakäigu wiimases numbris ja järgmiste aasta esimeses numbris algawad juba uued roomanid.

„ROMAANI“ tellimisi wõtawad wastu ka endiste aastakäikude peale ilma iga lisamaksuta kõik postkontorid ja raamatukauplused.

Üksiknumbrid müüwad kõik ajalehe müüjad, raamatukauplused ja raudtee raamatukapid.

Endiste aastate (1922, 1923 ja 1924 a.a.) üksikud numbrid on weel saada talitusest hariliku hinnaga.

Tellimine 1925 aastaks kestab edasi. Tellida võib ükskõik misuguse numbriga alates.

„ROMAANI“ talitus, Tallinn, Müüriwahe tän. 16.

HEINR. LAGUS

Tallinn, Müüriwahe tän. 16, uks B.

Telefon 12-53.

Ladus alati saadaval:

Nafta
Masuut
Petroleum
Bensiin
Masina-
Tsilindri-
Mootor-
Waseliin-
Spindli-
Wärnits

õli

Wankrimääre
Karbolineum
Terpentiin
Puutõrw
Katusetõrw
Katusepapp
Seebikiwi
Liim
Kriit
Pesusooda